

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Юридичний факультет

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

кафедра публічного управління та адміністрування

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

«Допущено до захисту»

в.о. завідувача кафедри публічного
управління та адміністрування

_____ В.М. Ємельянов

«_____» _____ 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти

магістр

(ступінь вищої освіти)

на тему:

**СПІВРОБІТНИЦТВО ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ ТА БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ
(НА ПРИКЛАДІ МИРОНІВСЬКОЇ ГРОМАДИ ТА
БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ «МХП-ГРОМАДИ»)**

Керівник: кандидат наук з державного управління, доцент
Шульга Анастасія Алімівна

(вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Рецензент: доктор наук з державного управління, професор
Ємельянов Володимир Михайлович

(посада, вчене звання, науковий ступінь, П.І.Б.)

Виконала: студентка VI курсу 635М3 групи
Заріцька Інна Вікторівна

(П.І.Б.)

Спеціальності: 281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва спеціальності)

ОПП: «Державна служба»

Миколаїв – 2025 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	7
1.1. Поняття і сутність співпраці органів місцевого самоврядування та благодійних організацій	7
1.2. Організаційно-правові засади співпраці органів місцевого самоврядування з благодійними організаціями	14
1.3. Механізми взаємодії та співпраці органів місцевого самоврядування з благодійними організаціями	25
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СПІВРОБІТНИЦТВА МИРОНІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З БЛАГОДІЙНИМ ФОНДОМ «МХП- ГРОМАДІ»	32
2.1. Загальна характеристика Миронівської територіальної громади та її стратегія розвитку	32
2.2. Діяльність благодійного фонду «МХП-Громаді» у Миронівській територіальній громаді	37
2.3. Аналіз спільних успішних проєктів й ініціатив, їх вплив на соціально- економічний розвиток Миронівської територіальної громади	44
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	60
3.1. Основні проблеми та виклики у взаємодії органів місцевого самоврядування з благодійними організаціями	60
3.2. Удосконалення механізмів співпраці для розвитку громади	65
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

БО	–	благодійна організація
БФ	–	благодійний фонд
USAID	–	незалежне агентство уряду США
ОМС	–	органи місцевого самоврядування
МС	–	міське самоврядування
МХП	–	Миронівський хлібопродукт
МТГ	–	Миронівська територіальна громада

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В умовах децентралізації, коли розвиток територіальних громад стає ключовим завданням державної політики, ефективна співпраця між ОМС та різними секторами суспільства набуває особливого значення. БО, зокрема, відіграють вирішальну роль у забезпеченні соціальної підтримки, реалізації важливих для громад проектів у сферах освіти, культури, медицини, екології, інфраструктури та багато інших галузях сприяючи їхньому сталому розвитку.

Особливо актуальною є тема партнерства місцевої влади з великими БФ, які мають значні ресурси та досвід у підтримці місцевих ініціатив. Така співпраця дозволяє громадам залучати додаткові фінансові ресурси, зміцнювати соціальну згуртованість та ефективно вирішувати нагальні місцеві проблеми.

Успішні приклади взаємодії ОМС з БО демонструють значний потенціал для покращення якості життя громадян. Одним із таких прикладів є співпраця МТГ з БФ «МХП-Громаді», який активно реалізує різноманітні ініціативи у сферах соціальної підтримки, освіти, екології та розвитку місцевої інфраструктури. Вивчення особливостей цієї взаємодії дозволить виявити ефективні моделі співпраці, визначити наявні проблеми та запропонувати шляхи їх вирішення.

Стан наукової розробки теми. Правову природу інституту місцевого самоврядування досліджують такі науковці як: О.В. Батанов, І.В. Дробуш, О.Н. Євтушенко, А.А. Ібрагімова, В.В. Кравченко, В.С. Куйбіда, І.П. Лопушинський, Т.В. Лушагіна, П.М. Любченко, К.В. Михайловська, Я.П. Павлович-Сенета, М.В. Пітцик, С.С. Саханенко, С.Г. Серьогіна, С.С. Соха. Організаційно-правові й практичні питання взаємодії ОМС з БО у своїх наукових працях розкривають: А.А. Бачинський, М.А. Бойчук, С.М. Висоцька, М.І. Дяченко, М.М. Житник, Г.О. Коваленко, В.І. Колтун,

Ю.В. Кривенко, О.С. Лотюк, А.Ю. Мунько, А.В. Осипов, І.Г. Сопроненков, К.І. Холащинський, І.І. Шпуганич та ін.

Метою роботи є дослідження співробітництва ОМС та БО на прикладі МТГ та БФ «МХП-Громаді».

Для досягнення окресленої мети було сформульовано наступні *завдання*:

- розкрити теоретичні аспекти співробітництва ОМС та БО;
- охарактеризувати МТГ та її стратегію розвитку;
- розглянути діяльність БФ «МХП-Громаді» у МТГ;
- проаналізувати спільні успішні проєкти й ініціативи БФ «МХП-

Громаді» та МТГ, з'ясувати їх вплив на соціально-економічний розвиток громади;

- окреслити перспективи та сформулювати рекомендації удосконалення співробітництва ОМС і БО.

Об'єктом роботи є співробітництво ОМС з інститутами громадянського суспільства.

Предметом роботи є співпраця ОМС з БО на прикладі взаємодії МТГ та БФ «МХП-Громаді»

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям даної роботи є сукупність загальних та спеціально-наукових методів дослідження. Безпосередньо для розкриття змісту основних понять у роботі було використано формально-логічний метод. На основі порівняльно-правового та структурно-функціонального розкрито теоретичні аспекти співробітництва ОМС та БО. Застосування статистично-порівняльного та системно-аналітичного методу дало змогу МТГ та її стратегію розвитку, проаналізувати спільні успішні проєкти та ініціативи цієї громади та БФ «МХП-Громаді». Використання методу прогнозування дало змогу окреслити перспективи та сформулювати рекомендації удосконалення співробітництва ОМС і БО. На основі методів узагальнення та групування зроблено відповідні висновки проведеного дослідження.

Наукова новизна дослідження. Дане дослідження є самостійною

роботою, в якій авторкою отримано науково-обґрунтовані результати, що ілюструють сучасний рівень співробітництва ОМС та БО (на прикладі МТГ та БФ «МХП-Громаді»). Наукова новизна роботи полягає: в аналізі реального кейсу співпраці МТГ та БФ «МХП-Громаді»; у визначенні впливу співпраці із БФ МХП-Громаді на соціально-економічний розвиток МТГ; у розробці рекомендацій щодо удосконалення співробітництва ОМС і БО.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що на основі аналізу практичних й організаційно-нормативних аспектів співпраці ОМС з БО, у кваліфікаційній роботі досліджено співробітництво ОМС та БО у контексті розвитку громад на прикладі МТГ та БФ «МХП-Громаді». Результати проведеного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності ОМС для зміцнення партнерських відносин з БО, оптимізації механізмів їх співпраці та розробки програм соціально-економічного розвитку громад.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 82 сторінки, основного тексту – 74 сторінки. Список використаних джерел налічує 75 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

1.1. Поняття і сутність співпраці органів місцевого самоврядування та благодійних організацій

Для комплексного усвідомлення природи й особливостей взаємодії публічного й недержавного секторів важливо чітко розмежувати основні поняття дослідження: МС, ОМС, БО.

З правової точки зору, МС в Україні закріплене як конституційна норма. МС є однією з фундаментальних конституційних засад демократичної держави і визначається як право територіальної громади (жителів села, селища, міста чи об'єднаної територіальної громади) самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб, які вони обрали, вирішувати значну частину публічних справ [28].

МС є одним із ключових інститутів демократичного суспільства, адже воно забезпечує реалізацію права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення, виходячи з інтересів мешканців. Згідно з чинним законодавством, МС – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів і посадових осіб МС вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [55].

Сутність цього поняття полягає у децентралізації влади та забезпеченні максимальної наближеності управління до потреб громадян. Це не просто адміністративний механізм, а інститут, що забезпечує реалізацію місцевої демократії та принципів субсидіарності. МС охоплює комплекс питань

життєзабезпечення громади, таких як освіта, охорона здоров'я, комунальне господарство, соціальний захист та благоустрій території [62, с. 188].

Для практичної реалізації права на самоврядування створюються ОМС. Це юридичні особи публічного права, які діють від імені та в інтересах громади і наділені відповідними владними повноваженнями [55].

У науковій літературі існують декілька підходів до тлумачення МС, які відрізняються акцентами на автономії, демократичній участі а бо адміністративно-правовому статусі.

Так, частина дослідників розглядає МС як інструмент реалізації державної влади на місцях, що має обмежену автономію. Зокрема, І.В. Дробуш зазначає, що в українських умовах МС «часто виконує функції державного управління, залишаючись залежним від виконавчої вертикалі» [20]. Ця позиція спирається на адміністративно-державну модель, у межах якої органи місцевого рівня виступають «місцевими агентами» держави.

Інші науковці, зокрема К.В. Михайловська, дотримуються демократичної парадигми, за якою МС є формою народовладдя, через яку територіальна громада реалізує свої права безпосередньо. Авторка визначає МС як «органічну форму народовладдя, що ґрунтується на ініціативі громади та її праві самостійно вирішувати питання місцевого значення» [37, с. 6]. Такий підхід підкреслює роль громади як первинного суб'єкта публічної влади.

Натомість В.Л. Федоренко і О.М. Чернеженко пропонують збалансований підхід, згідно з яким МС є автономною, але інтегрованою частиною системи публічної влади, що взаємодіє з державою на партнерських засадах. Науковці зазначають, що «ефективна модель самоврядування можлива лише за умови поєднання організаційної самостійності громад із координаційною роллю держави» [72, с. 62].

Також низка дослідників підкреслює конституційно-правовий характер інституту та його роль як механізму реалізації народовладдя на місцях. Наприклад, О.Н. Євтушенко і Т.В. Лушагіна стверджують, що МС – це

невід'ємний елемент громадянського суспільства й важлива ознака демократії будь-якої держави, тому що саме через МС найповніше може бути реалізована ідея здійснення влади народом безпосередньо. Вони розглядають МС як комплекс інституційних форм, що забезпечують участь громадян у вирішенні місцевих питань і водночас підкоряються загальнодержавним правовим рамкам [22, с. 45]. Ця наукова позиція найбільше нам імпонує, оскільки поєднує демократичний і функціональний підходи, розглядаючи МС як простір для взаємодії держави, громади та громадянського суспільства.

Під такою категорією як «орган місцевого самоврядування» у наукових колах розуміють юридичну сукупність представницьких (ради) та виконавчих органів, а також створені ними установи й служби, які через повноваження реалізують інтереси територіальної громади. Такі підходи знаходимо у працях вітчизняних правників: у статтях, присвячених теоретичним аспектам організації місцевої влади, автори визначають ОМС як інституційні механізми реалізації права територіальної громади на самостійне вирішення місцевих питань [29, с. 5].

При цьому важливо враховувати два взаємодоповнювальні підходи до аналізу ОМС. Функціонально-інституційний підхід розглядає орган через призму його повноважень і функцій – реалізація програм, управління майном, надання послуг. Конституційно-правовий акцентує увагу на джерелі влади, яке походить від делегування громади, та на правовому статусі органу, що визначається законодавством і закріплює права й обов'язки. Взаємодія цих підходів дозволяє не лише теоретично визначити статус ОМС, а й застосувати їх у практичному формуванні рад та виконавчих органів [38, с. 41].

Юридичне визначення міститься у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні», який регламентує склад, повноваження та порядок утворення ОМС [55].

До ОМС належать:

- представницькі органи (сільські, селищні, міські, районні та обласні ради), які ухвалюють нормативно-правові акти та формують місцевий

бюджет;

- виконавчі органи (виконавчі комітети, відділи та управління), які забезпечують виконання рішень рад, а також здійснюють оперативне управління комунальним майном і надають безпосередні послуги населенню.

ОМС є основними інституційними суб'єктами, через які територіальні громади здійснюють свої повноваження. Вони представлені місцевими радами (сільськими, селищними, міськими, районними, обласними) та їх виконавчими органами. Основним завданням цих органів є створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку громад, задоволення потреб населення, управління комунальною власністю, забезпечення надання адміністративних і соціальних послуг [30, с. 34].

ОМС мають значні ресурси та формальні повноваження, але часто стикаються з бюджетними обмеженнями, бюрократичністю та тривалими процедурами, що ускладнює швидке реагування на нагальні соціальні виклики.

З іншого боку, у соціально орієнтованій економіці важливу роль відіграють БО, діяльність яких спрямована на надання допомоги тим, хто її потребує, а також на підтримку суспільно корисних ініціатив. Згідно із законодавством, БО – це юридична особа приватного права, головною метою якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб, без мети одержання прибутку [48].

Таким чином, БО є суб'єктами третього сектора, тобто неприбутковими громадськими інституціями, діяльність яких базується на принципах гуманізму, добровільності, відкритості та солідарності.

З правової точки зору, БО мають статус юридичних осіб приватного права, але виконують функції, що мають суспільне значення, – це створює підстави для їхнього партнерства з органами публічної влади, насамперед із ОМС.

У науковій літературі можна виділити кілька підходів до тлумачення поняття БО, які різняться за ступенем акценту на правовому статусі,

соціальної функції та місці в системі громадянського суспільства. Перший із них – це правовий (юридико-інституційний) підхід. Представники цього напряму розглядають БО як особливий різновид юридичних осіб приватного права, діяльність яких регулюється спеціальним законом і спрямована на реалізацію благодійної мети. Так, наприклад, І.І. Шпуганич у своєму дисертаційному дослідженні «Благодійні організації як суб'єкти цивільного права» визначає БО як «юридичну особу приватного права, яка функціонує на засадах добровільності, самоврядності, неприбутковості та спрямованості на досягнення суспільно корисних цілей» [75, с. 35]. Цей підхід робить наголос на юридичних аспектах діяльності БО, підкреслюючи важливість правового регулювання та гарантій їхньої неприбутковості. Він тісно пов'язаний із розвитком нормативно-правової бази та формуванням умов для партнерства з органами державної влади і МС.

Відповідно до другого підходу – соціологічного (ціннісно-гуманістичного) – такі організації розглядають як «інституціоналізовану форму соціальної солідарності, що сприяє зміцненню горизонтальних зв'язків у суспільстві». Безпосередньо вітчизняна дослідниця М.М. Житник, вважає, що БО виступають каналами суспільної взаємодії, які забезпечують розвиток громадянського суспільства, а також є важливими агентами довіри між владою та громадою [23, с. 4]. Даний підхід дозволяє розглядати благодійність не лише як правову категорію, а й як морально-ціннісний феномен, що сприяє суспільній консолідації, формуванню солідарності та соціального капіталу.

З позиції третього підходу – інституційно-управлінського – БО виступають партнерами держави та місцевих громад у вирішенні соціально-економічних проблем. Ю.В. Кривенко наголошує, що «співпраця органів влади з благодійними організаціями є одним із механізмів реалізації державної соціальної політики, що базується на принципах відкритості, взаємодопомоги та соціальної відповідальності» [31]. У цьому підході підкреслюється необхідність партнерства між державним і недержавним секторами як ключової умови ефективного публічного управління. БО мають потенціал

гнучко реагувати на потреби громади, залучати додаткові ресурси та виступати посередниками між владою й населенням. У межах цього підходу БО тлумачаться як партнери держави і МС у реалізації політики сталого розвитку.

Сутність БО розкривається через її особливий правовий статус та соціально орієнтовану місію, яка є ключовою для партнерства з ОМС. БО належать до третього сектору, або неприбуткових громадських об'єднань, і виконують важливу компенсаторну та каталітичну роль у суспільстві.

Вона ґрунтується на двох ключових принципах:

1) неприбутковість. БО не має на меті отримання прибутку для розподілу між засновниками. Усі доходи використовуються виключно для досягнення її благодійних цілей;

2) гуманітарна місія – надання безоплатної допомоги бенефіціарам (набувачам) у сферах, визначених законом (соціальний захист, освіта, охорона здоров'я, подолання наслідків катастроф тощо) [48].

Благодійна діяльність є проявом активності громадянського суспільства та відіграє значну роль у формуванні партнерських відносин між державними інститутами й суспільством. Участь БО у реалізації місцевих програм соціального, культурного чи економічного розвитку сприяє підвищенню ефективності використання ресурсів громади, залученню позабюджетних коштів, розвитку волонтерства та підвищенню рівня громадянської відповідальності.

БО є проявом соціальної ініціативи громадянського суспільства. Вони характеризуються гнучкістю, оперативністю та високою мобілізаційною здатністю, особливо у кризових ситуаціях (наприклад, під час збройного конфлікту чи пандемії), що дозволяє їм швидко залучати приватні ресурси та спрямовувати їх на найбільш вразливі верстви населення [9, с. 14].

Співпраця ОМС з БО є невід'ємною складовою публічного управління, орієнтованого на потреби громади. Вона базується на принципах партнерства, взаємодопомоги, відкритості, добровільності та взаємної вигоди. Таке

партнерство створює додаткові можливості для вирішення суспільно значущих проблем на місцевому рівні – від підтримки малозабезпечених верств населення до розвитку освітніх, культурних, медичних та екологічних проєктів [63, с. 109].

Особливу увагу в сучасних умовах слід звернути на те, що БО часто виступають посередниками між місцевими громадами, міжнародними донорами та бізнесом. Саме вони допомагають залучати грантові ресурси, координувати реалізацію гуманітарних ініціатив, брати участь у місцевих програмах соціального захисту населення, розвитку освіти, охорони здоров'я, відбудови інфраструктури [13, с. 19].

Співпраця між ОМС та БО – це партнерська взаємодія, спрямована на спільне планування та реалізацію соціально важливих ініціатив. Мета цієї співпраці – покращення якості життя громадян та сприяння розвитку територіальних громад. Вона може включати спільне фінансування проєктів, організацію соціальних програм, надання матеріальної та нематеріальної допомоги, а також залучення громадськості до процесу прийняття рішень. Особливо важливим є аспект співпраці під час війни, тому що БО мають змогу залучати гуманітарну допомогу та інші види допомоги, що є критично важливим для громад.

Законодавча база для такої співпраці визначена Законами України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Важливим є укладання договорів про співпрацю, які визначають права й обов'язки сторін. ОМС мають повноваження у сферах соціально-економічного розвитку, охорони здоров'я, освіти, культури та підтримки вразливих верств населення, тоді як БО є неприбутковими юридичними особами, що діють на благо суспільства. Таким чином, співпраця між цими суб'єктами є необхідною умовою сталого розвитку громади та вирішення соціально-економічних проблем [66, с. 45].

Сутність взаємодії ОМС та БО полягає у поєднанні ресурсів, експертизи та організаційних можливостей для досягнення спільних цілей. Основними

аспектами такої співпраці можуть бути спільні вирішення місцевих проблем – реалізація програм у сфері соціального захисту, медицини, освіти, підтримки вразливих верств населення. Фінансова підтримка – залучення коштів БФ для розвитку інфраструктури, реалізації соціальних проєктів. Організація благодійних заходів – акції, програми допомоги, підтримка освітніх та культурних ініціатив. Підвищення громадської активності – залучення населення до процесу прийняття рішень, створення громадських рад, волонтерських рухів. Інноваційні підходи до розвитку громади – реалізація нових соціальних проєктів, які ОМС не можуть повністю фінансувати самостійно [34, с. 323].

З огляду на викладене можна підсумувати, що співпраця ОМС та БО полягає у формуванні взаємодії між публічними органами влади на місцевому рівні та добровільними неприбутковими структурами, спрямованої на реалізацію соціальної політики, задоволення потреб громади та мобілізацію ресурсів для вирішення актуальних соціальних проблем. Сутність такої співпраці проявляється у поєднанні ресурсів, компетенцій і соціального капіталу, забезпеченні прозорості, гуманності та солідарності у прийнятті рішень, а також у підвищенні легітимності місцевої влади та ефективності управління. Така взаємодія формує платформу для публічно-громадського діалогу, сприяє сталому розвитку територій та зміцненню соціальної згуртованості громади.

1.2. Організаційно-правові засади співпраці органів місцевого самоврядування з благодійними організаціями

Співпраця між ОМС та БО є важливим елементом розвитку громадянського суспільства та забезпечення соціально-економічного розвитку громад. Вона спрямована на реалізацію спільних програм і проєктів, що

відповідають суспільним потребам, та базується на принципах законності, партнерства, прозорості й взаємної відповідальності. Така взаємодія потребує чіткої нормативно-правової та організаційної основи, яка визначає правила, повноваження і механізми реалізації спільних ініціатив [6, с. 48]. Про що мова безпосередньо піде далі.

Ефективна взаємодія між ОМС та БО вимагає добре налагоджених організаційних механізмів. Вони дозволяють узгоджувати дії обох сторін, сприяють ефективному використанню ресурсів і забезпечують стабільну реалізацію соціально важливих ініціатив.

Організаційні аспекти співпраці включають різноманітні форми та механізми взаємодії. Серед основних форм можна виділити спільні проекти та програми, фінансову підтримку у вигляді грантів або субвенцій, інформаційний обмін та консультації, волонтерську діяльність, а також проведення спільних заходів. Це може включати створення спільних робочих груп та комісій, організацію регулярних зустрічей та нарад, використання електронних платформ для обміну інформацією, а також забезпечення публічного звітування про результати співпраці. Важливою складовою є спільна розробка та реалізація програм розвитку громад. ОМС та БО можуть разом аналізувати потреби громади, визначати пріоритетні напрями діяльності та спільно впроваджувати проекти, спрямовані на соціально-економічний розвиток територій. Така співпраця передбачає не лише фінансування, а й залучення експертів, волонтерів, представників громади до планування та контролю виконання програм [21].

Важливим фактором успішної співпраці є налагоджена координація та комунікація між ОМС і БО. Необхідно визначити відповідальних осіб та встановити чіткі канали зв'язку. Регулярні зустрічі та обговорення дозволяють оперативно вирішувати питання, що виникають у процесі співпраці. Проведення громадських слухань, консультацій та публічних заходів сприяє підвищенню обізнаності населення щодо благодійної діяльності та залученню мешканців до участі у процесах розвитку громади. Співпраця має бути

прозорою та відкритою для громадськості. Залучення громадян до участі у проєктах та програмах сприяє підвищенню їхньої ефективності та забезпечує підтримку з боку місцевої громади. Перед початком співпраці необхідно провести аналіз потреб громади та визначити пріоритетні напрямки діяльності. Важливо встановити чіткі критерії оцінки ефективності співпраці та забезпечити прозорість фінансових операцій та звітність про використання коштів [21].

Фінансова взаємодія між місцевими органами влади та БО може здійснюватися у різних формах. Це може бути спільне фінансування проєктів, де кошти надходять як із місцевого бюджету, так і від благодійних внесків або грантів. Окрім того, БО можуть надавати дотації на реалізацію соціально значущих ініціатив, що дозволяє громаді отримувати додаткові ресурси для розвитку. Важливим аспектом фінансової взаємодії є прозорість використання коштів та забезпечення належного контролю за їх цільовим розподілом.

Окремо хотілося б підкреслити, що оцінка ефективності співпраці є необхідною складовою для її подальшого вдосконалення. Моніторинг реалізації спільних проєктів передбачає аналіз досягнутих результатів, оцінку відповідності очікуваним показникам та коригування подальшої стратегії взаємодії. Також важливим є підготовка звітів, що містять дані про використанні ресурси, проведені заходи та їхній вплив на громаду [21].

Правові засади взаємодії між ОМС та БО визначаються низкою законодавчих актів України, які регламентують як діяльність МС, так і функціонування благодійного сектору.

Передусім, Конституція України гарантує право громадян на свободу об'єднання у громадські та БО, а також визначає основи МС як права територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення у межах Конституції та законів України [28].

Ключовим актом, що визначає діяльність місцевих рад та їхні повноваження у сфері взаємодії з іншими суб'єктами, є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні». Згідно зі ст. 26 цього Закону, місцеві ради

мають право приймати програми соціально-економічного та культурного розвитку, а також сприяти діяльності громадських та БО у межах своїх повноважень [55].

Особливе значення має Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», який визначає правовий статус БО, принципи їх діяльності, форми благодійництва та порядок взаємодії з органами влади. Відповідно до ст. 16 цього Закону, БО можуть співпрацювати з органами державної влади та МС на договірних засадах, брати участь у розробці та реалізації соціальних програм [48].

У свою чергу, Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» заклав правове підґрунтя для створення спроможних територіальних громад і надав їм суттєву правосуб'єктність та автономію у вирішенні місцевих питань [50]. У практичному вимірі це означає, що об'єднані громади отримали ширші повноваження щодо планування розвитку, розпорядження майном, формування бюджету і реалізації місцевих програм, а отже й більші можливості для укладання партнерств із недержавними акторами, зокрема БО.

Закон України «Про доступ до публічної інформації» встановлює правові механізми забезпечення відкритості та прозорості діяльності ОМС, що є ключовою умовою для ефективної взаємодії з БО. Він визначає, що вся інформація, створена або отримана ОМС під час виконання своїх повноважень, є публічною та підлягає оприлюдненню або наданню за запитом, окрім випадків, коли вона належить до категорії обмеженого доступу [51].

Дещо дотичний до попереднього законодавчого акту Закон України «Про медіа» визначає правові засади функціонування медіа в Україні, гарантує свободу слова, прозорість інформаційної діяльності та доступ громадськості до достовірної інформації. У контексті взаємодії ОМС з БО цей Закон створює правові механізми для відкритого висвітлення спільних ініціатив, забезпечення публічності партнерства та формування позитивного іміджу громади [54].

Додаткове правове підґрунтя створює Закон України «Про соціальні послуги», який визначає механізми надання соціальних послуг різним категоріям населення, включаючи залучення БО до їх надання через укладання відповідних угод [56].

Закон України «Про співробітництво територіальних громад» встановлює правові засади добровільної взаємодії громад для реалізації спільних інтересів, забезпечення ефективного управління ресурсами та розвитку місцевих територій. У контексті співпраці ОМС із БО Закон відкриває можливості для партнерських проєктів, спрямованих на соціальний, гуманітарний, культурний, медичний чи інфраструктурний розвиток [57]

Також варто згадати Закон України «Про державні цільові програми», який визначає процедуру розробки, затвердження та реалізації програм, що можуть бути виконані спільно ОМС та БО у межах державних чи місцевих ініціатив [49].

Фінансові аспекти взаємодії регулюються Податковим кодексом України, який визначає податкові пільги для неприбуткових організацій, у тому числі благодійних, що стимулює їхню участь у реалізації суспільно важливих проєктів [47].

Бюджетний кодекс України регулює питання фінансової взаємодії, встановлюючи порядок надання ОМС субвенцій та інших форм фінансової підтримки неприбутковим організаціям для виконання соціальних програм або надання соціальних послуг [10].

У лютому 2025 р. був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання благодійництва у період воєнного стану» від 25 лютого 2025 р. № 4254, який вніс відповідні зміни до Податкового кодексу України з метою стимулювати благодійну діяльність під час воєнного стану та спростити оподаткування благодійних пожертвувань. Зокрема:

- 1) впорядковано податковий статус допомоги у негрошовій (натуральній) формі – згідно зі змінами, до оподаткованого доходу фізичних

осіб не включається натур-пожертва (надається БО або іншим благодійником) за умови виконання певних вимог;

2) розширено перелік випадків, коли благодійна допомога не підлягає оподаткуванню: це стосується житлових, соціальних, побутових потреб, відновлення майна тощо, за Переліком, затвердженим постановою уряду № 653 від 26 листопада 2014 р.;

3) встановлено граничний ліміт для таких пільг – якщо загальна сума (вартість) допомоги за рік не перевищує 500 мінімальних зарплат, то вона не включається до оподаткованого доходу фізичної особи [52].

Ці нововведення відкривають додаткові стимули для бізнесу та фізичних осіб надавати благодійну допомогу офіційно (через зареєстровані БО), а не обходити податкове або юридичне поле.

Безпосередньо прогнозованими наслідками та практичними ефектами від впровадження вказаних змін є:

- збільшення мотивації суб'єктів – податкові пільги стимулюють бізнес-структури та приватних осіб працювати через офіційні БО, адже це знижує їх податкове навантаження і робить діяльність прозорішою;

- ресурсна користь для ОМС – за рахунок більшої кількості пожертв і співпраці з БО місцева влада отримує додаткові ресурси (матеріальні, фінансові, людські) для вирішення соціальних проблем і реалізації місцевих програм;

- потреба у контролі та аудиті – зростання обсягу благодійної допомоги та її формалізації породжує нові виклики: ОМС і відповідні контролюючі органи повинні забезпечити прозорість використання таких ресурсів, аудиту благодійних надходжень і запобігання зловживанням.

- підвищення правового статусу благодійності – нормативні зміни та пільги підсвічують соціальну роль БО, їх внесок у систему соціального захисту, а також створюють правову базу для партнерства між владою та громадським сектором [53].

Враховуючи зазначене можна узагальнити, що зміни у податковому

законодавстві протягом 2024–2025 рр. формують сприятливі умови для офіційної благодійності в Україні. Вони знижують бар'єри для формалізації пожертвувань, створюють податкові стимули і переводять діяльність БО у законне поле. Для ОМС це означає можливість отримання додаткових легальних ресурсів, але одночасно – зобов'язання забезпечити прозорий облік і контроль над використанням таких ресурсів. Така нормативна база – важливий крок до підвищення довіри громадськості, розвитку громадянського суспільства і сталого соціального розвитку на місцевому рівні.

З метою вирішення багатьох проблем формування реальної моделі МС, яка має здійснюватися в рамках єдиної національної політики в цій галузі, Президент України видав Укази «Про Концепцію державної регіональної політики» від 25 травня 2001 р. № 341/2001 і «Про державну підтримку розвитку місцевого самоврядування в Україні» від 30 серпня 2001 р. № 749/2001. На думку вітчизняної дослідниці А.А. Ібрагімової, названі Укази Президента України, не охоплюють багатьох питань, спрямованих на створення умов для реалізації конституційних положень МС, побудови спроможних громад та соціально-економічного розвитку самоврядних територій [26, с. 30-31].

Підсумовуючи викладене хотілося б наголосити на тому, що закони формують правову опору для партнерства: вони легітимізують участь БО у виконанні соціальних програм (договірні відносини, співфінансування, участь у конкурсі проектів тощо), але при цьому залишають велику частку процедур для деталізації в підзаконних актах (порядки, методики звітності, правила обліку гуманітарної допомоги). Це означає, що практична реалізація співпраці значною мірою залежить від постанов уряду, наказів міністерств та місцевих рішень, які конкретизують законодавчу норму.

Організаційно-правові засади співпраці ОМС з БО визначаються не лише законами України, а й підзаконними нормативно-правовими актами, що конкретизують механізми взаємодії, форми партнерства та порядок реалізації спільних ініціатив.

На рівні підзаконного регулювання ключову роль відіграють постанови Кабінету Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади, а також рішення місцевих рад, що деталізують порядок залучення БО до реалізації соціальних, гуманітарних, освітніх і медичних програм. Зокрема, важливими актами є:

- Постанова Кабінету Міністрів України «Питання надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні» від 7 березня 2022 р. № 220, яка визначає єдиний порядок визнання, пропуску через митницю, обліку та контролю за використанням гуманітарної допомоги. У цьому контексті ОМС виступають посередниками між донорами та кінцевими отримувачами, забезпечуючи приймання, облік, розподіл і звітність щодо наданих товарів. Постанова уніфікує процедури, запроваджує електронну декларацію гуманітарної допомоги, акти приймання-передачі та вимоги до звітності, що підвищує прозорість руху гуманітарних вантажів. Для БО це означає більш чіткі правила співпраці з громадами, а для самих громад – необхідність дотримання встановлених стандартів документування і контролю. Завдяки цьому зміцнюється інституційна спроможність ОМС управляти гуманітарними потоками, зменшуються ризики зловживань і посилюється довіра між місцевою владою, донорами та населенням [45]. Ми можемо говорити про те, що дана постанова створила нормативне підґрунтя для системної та прозорої взаємодії ОМС і благодійних структур, де громади стають відповідальними і підзвітними партнерами у процесі приймання та розподілу гуманітарної допомоги;

- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання отримання, розподілу, використання та обліку гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики в умовах воєнного стану» від 22 липня 2022 р. № 824, яка спрямована на забезпечення стабільного функціонування енергетичної системи держави у надзвичайних умовах. Документ визначає порядок прийняття, розподілу, використання та обліку гуманітарної допомоги, яка надходить для підтримки енергетичної галузі, та встановлює механізм

взаємодії між центральними органами влади, ОМС, енергетичними підприємствами та БО. Постанова передбачає, що гуманітарна допомога визнається такою лише після підтвердження Міністерством енергетики України, що забезпечує прозорість і контроль за її використанням. Значна роль у цьому процесі відведена ОМС, які координують прийом, зберігання, транспортування та передачу гуманітарних вантажів комунальним підприємствам, закладам соціальної інфраструктури або населенню. Для БО постанова створює правове підґрунтя співпраці з громадами, зокрема щодо постачання палива, генераторів, обладнання чи будівельних матеріалів. Передача такої допомоги передбачає укладання відповідних договорів, що визначають умови обліку, звітності та транспортування. ОМС у цьому процесі виступають посередниками і координаторами, сприяючи ефективному розподілу ресурсів. Документ також регламентує порядок обліку та звітування щодо отриманої допомоги, що забезпечує прозорість і підзвітність. Це підвищує рівень довіри між БО, громадами та державними структурами, а також сприяє розвитку партнерських відносин і зміцненню управлінських спроможностей ОМС [17].

Отже, дана постанова не лише встановлює чіткі правила поведінки з гуманітарною допомогою для енергетичних потреб у період воєнного стану, а й фактично створює нормативну основу для ефективної взаємодії ОМС з благодійними та міжнародними організаціями. Така співпраця спрямована на досягнення спільної мети – забезпечення енергетичної безпеки територіальних громад, оперативне реагування на кризові ситуації та підтримку сталого функціонування критичної інфраструктури України;

- Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану» від 5 вересня 2023 р. № 953, яка визначає єдиний порядок визнання, пропуску через митницю, обліку та контролю за використанням гуманітарної допомоги. У цьому контексті ОМС виступають посередниками між донорами та кінцевими отримувачами, забезпечуючи приймання, облік, розподіл і звітність щодо

наданих товарів. Постанова уніфікує процедури, запроваджує електронну декларацію гуманітарної допомоги, акти приймання-передачі та вимоги до звітності, що підвищує прозорість руху гуманітарних вантажів. Для БО це означає більш чіткі правила співпраці з громадами, а для самих громад – необхідність дотримання встановлених стандартів документування і контролю. Завдяки цьому зміцнюється інституційна спроможність ОМС управляти гуманітарними потоками, зменшуються ризики зловживань і посилюється довіра між місцевою владою, донорами та населенням [18]. Іншими словами, даний документ створив нормативне підґрунтя для системної та прозорої взаємодії ОМС і благодійних структур, де громади стають відповідальними і підзвітними партнерами у процесі приймання та розподілу гуманітарної допомоги;

Таким чином, зважаючи на викладене, ми можемо говорити про те, що підзаконна нормативна база забезпечує практичну реалізацію принципів партнерства, визначених законодавством, сприяючи впровадженню прозорих і ефективних форм взаємодії між ОМС та БО. Вона створює умови для формування спільних програм, надання публічних послуг із залученням недержавних ресурсів та підвищення рівня довіри громадськості до місцевої влади.

Проте, законодавчі та підзаконні акти вимагають конкретизації на місцях – рішення місцевих рад, положення про співпрацю з громадськістю, місцеві програми соціально-економічного розвитку та механізми громадської експертизи визначають, як саме ОМС залучатимуть БО. Існують типові форми:

- положення про співпрацю з громадськими/БО (зазвичай містять порядок укладання меморандумів, критерії відбору виконавців, порядок надання в користування комунального майна тощо). Приклади таких методичних шаблонів та порядків доступні у практичних посібниках і методичних збірниках для ОМС;

- рішення місцевих рад про створення цільових фондів, програм або конкурсів мікрогрантів, де БО виступають як претенденти або партнери у

реалізації проєктів;

- положення про надання гуманітарної допомоги та взаємодію з волонтерами/БО, які деталізують правила прийому, зберігання й розподілу допомоги на місцевому рівні.

Іншими словами, місцеві акти – це «місцевий переклад» державних правил у зручні для громади процедури. Їх наявність і якість прямо визначають оперативність та прозорість співпраці з БО: відсутність або формалізм місцевих положень знижують ефективність та довіру; чіткі положення сприяють швидкому реагуванню, залученню ресурсів і зменшенню ризиків витрат/зловживань.

Важливою складовою правового регулювання взаємодії ОМС та БО є система договірних відносин. Співпраця між сторонами може набувати різних форм: укладення меморандумів про взаєморозуміння чи договорів про партнерство; створення спільних робочих груп, комісій або координаційних рад при ОМС; реалізація соціальних програм і проєктів, спрямованих на підтримку вразливих категорій населення; фінансова взаємодія у форматі грантів, дотацій, субвенцій чи цільового фінансування; а також спільна інформаційна та просвітницька діяльність, включно з проведенням конференцій, круглих столів і громадських слухань.

Такі документи встановлюють чіткі рамки співпраці – визначають права й обов'язки сторін, умови фінансування, порядок звітності, контролю та моніторингу результатів спільної роботи. При цьому надзвичайно важливо, щоб укладені договори відповідали вимогам чинного законодавства та водночас враховували специфіку діяльності БО, зокрема їхній неприбутковий статус, що впливає на механізми фінансування й звітності.

Меморандуми та угоди про співпрацю, як правило, базуються на принципах партнерства, відкритості та взаємної відповідальності. Вони не лише формалізують взаємовідносини, а й створюють підґрунтя для довготривалих і стабільних партнерств, сприяючи підвищенню прозорості, ефективності та суспільної довіри до спільних ініціатив.

Отже, організаційно-правові засади співпраці ОМС з БО формуються на основі багаторівневої правової системи. Вона включає конституційно-законодавчі норми (Конституцію України, закони), деталізовані державні алгоритми (постанови Кабміну, накази міністерств) та локальні акти ОМС (рішення рад, положення, програми). Після 2022 р. підзаконні акти суттєво конкретизували процедури прийому, обліку та використання благодійної та гуманітарної допомоги, підвищивши вимоги до прозорості, процедурності і контролю. Для практичної діяльності це означає необхідність системного впровадження локальних регламентів, посилення адміністративних процедур звітності та аудиту, а також підвищення правової компетентності як ОМС, так і БО. Така структурована і прозора взаємодія дозволяє ефективно мобілізувати ресурси, забезпечувати адресність допомоги та зміцнювати довіру громади до місцевої влади.

1.3. Механізми взаємодії та співпраці органів місцевого самоврядування з благодійними організаціями

Співпраця між ОМС та БО є важливою складовою розвитку громадянського суспільства, спрямованою на вирішення соціально-економічних проблем, підвищення якості життя населення та мобілізацію ресурсів громад.

У науковій літературі під механізмами взаємодії розуміють сукупність правових, організаційних, економічних та інформаційних інструментів, за допомогою яких реалізується партнерство між різними суб'єктами публічного управління [65, с. 58].

На думку дослідників, ефективні механізми взаємодії – це не лише формальні правила, а інтегрована система, що включає правове забезпечення, інституційні моделі, фінансову підтримку та інформаційну відкритість.

Наприклад, у статті «Особливості організації взаємодії органів місцевого самоврядування з громадянами в умовах воєнного стану в Україні» зазначається, що саме створення адаптованих механізмів залучення громадськості (у тому числі через волонтерські та БО) стало критичним чинником реагування місцевої влади [39]. Це дозволяє зробити висновок, що механізми взаємодії мають бути гнучкими, адаптованими до існуючих умов (наприклад, умов воєнного стану), а не лише декларативними.

Як зазначає М.М. Білинська, ефективні механізми взаємодії між місцевими органами влади та інститутами громадянського суспільства, зокрема БО, формуються лише за умови поєднання правового забезпечення, інституційної підтримки та фінансової прозорості, що є запорукою стабільного розвитку громади [59, с. 115]. У свою чергу, Г.М. Шаульська наголошує, що саме інституційна взаємодія громадських і державних суб'єктів визначає стійкість демократичних процесів і формує передумови для сталого розвитку територіальних громад [74, с. 37].

В Україні на практиці співпраця між ОМС і БО реалізується через п'ять основних груп механізмів: нормативно-правові, інституційні, фінансово-економічні, організаційно-управлінські та комунікаційні. Розглянемо їх більш детально.

Нормативно-правові механізми забезпечують правову основу взаємодії між громадами та благодійними структурами. Вони закріплені у таких законодавчих актах, як Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про соціальні послуги» тощо. Ці документи визначають компетенції сторін, процедури укладення угод, відповідальність і принципи відкритості. Іншими словами, вони створюють правову інфраструктуру співпраці, але саме імплементація визначає її якість. Така імплементація відбувається через такі форми як:

- укладення меморандумів про співпрацю, договорів та угод між ОМС і БФ. Це можуть бути рамкові угоди (меморандуми), що окреслюють

загальні наміри, або ж деталізовані договори про спільне виконання конкретних проєктів;

- прийняття місцевих програм розвитку, у яких прямо передбачено участь БО (наприклад, включення БО як виконавців або співфінансистів соціальних послуг);

- ухвалення рішень місцевих рад щодо надання дозволів, комунальних ресурсів (приміщень) або спільного фінансування проєктів;

- регламентація взаємодії через статuti територіальних громад, положення про співпрацю з громадськістю, що надає партнерству інституційної стійкості.

Інституційні механізми забезпечують створення постійних структур співпраці, таких як координаційні ради, робочі групи або дорадчі органи, що об'єднують представників ОМС, БО та громадськості. Їх роль – забезпечити системність, сталість і прозорість взаємодії між місцевою владою, громадськими об'єднаннями та БФ.

Панельні дослідження показують, що присутність таких органів корелює із вищим рівнем реалізації спільних програм та довіри між партнерами. В інформаційному матеріалі «Стратегії співпраці: як організації громадянського суспільства та ОМС об'єднують зусилля для відбудови України» зазначено, що після 2022 р. громади активно створювали такі платформи, що підвищувало їхню спроможність [68]. Цей підхід демонструє, що інституційні рамки є необхідною умовою для забезпечення стабільності партнерства та його розвитку від випадкових ініціатив до довгострокового співробітництва.

До інституційних механізмів належать:

- створення координаційних рад, дорадчих органів або робочих груп, до складу яких входять представники ОМС і БО;

- підписання партнерських угод для реалізації спільних соціальних чи інфраструктурних проєктів;

- формування громадських рад або партнерських форумів, які

сприяють налагодженню комунікації між владою, бізнесом і громадськістю.

Фінансово-економічні механізми – це інструменти забезпечення ресурсної підтримки спільних проєктів: спільне фінансування, гранти, цільові фонди розвитку громад, участь БО у громадському бюджеті тощо [27, с. 18].

До таких механізмів належать:

- спільне фінансування соціальних, освітніх, медичних чи інфраструктурних ініціатив; (модель «50 на 50» або інше співвідношення);
- грантова підтримка місцевих програм з боку БО. ОМС можуть отримувати гранти від БО або самі виступати грантодавцями для реалізації соціального замовлення;
- надання матеріально-технічної допомоги громадам (обладнання, транспорт, ремонт приміщень, що є частиною благодійної допомоги);
- створення цільових фондів розвитку громад за участі обох сторін, що дозволяє накопичувати кошти для довгострокових інвестицій.

Прикладом ефективної реалізації фінансово-економічних механізмів є партнерство громад із БФ, які надають грантову підтримку для розвитку місцевої інфраструктури, освіти чи охорони здоров'я.

Організаційно-управлінські механізми – це механізми, які визначають порядок планування, координації та реалізації спільних ініціатив. Основними з них можна назвати:

- проведення спільних заходів форумів, круглих столів, громадських обговорень, які спрямовані на підвищення прозорості та залучення громадськості;
- координація стратегічного планування розвитку громади із залученням БО (інтеграція проєктів БО у стратегічний план ОМС);
- створення спільних проєктних офісів або робочих груп оперативного управління реалізацією ініціатив;
- залучення БО до планування та моніторингу місцевих програм, що підвищує їхню ефективність та соціальну відповідальність.

Науковці підкреслюють, що саме на етапі організації управлінського

процесу формується основа ефективної взаємодії між усіма учасниками партнерства. Вітчизняний дослідник й управлінець І.П. Лопушинський свого часу зазначив, що організаційно-управлінські механізми розвитку громад мають ґрунтуватися на принципах проектного управління, відкритості та спільної відповідальності між владою, бізнесом і громадянським суспільством. Він наголошує, що чітке планування та розподіл функцій між учасниками партнерства є запорукою результативності локальних програм [32, с. 156]. На практиці це виражається через створення спільних «офісів проєктів» між ОМС і БО, управляючих ресурсами, координуючих волонтерську діяльність, проводять моніторинг результатів та оприлюднення звітів.

Таким чином, організаційно-управлінські механізми створюють операційний рівень партнерства між місцевими органами влади та БО, забезпечуючи прозорість, підзвітність і результативність діяльності. Їх розвиток є показником інституційної спроможності громади та реальної інтеграції громадянського суспільства у систему публічного управління.

Комунікаційно-інформаційні механізми – це, насамперед, ефективна комунікація, яка є запорукою довіри та взаєморозуміння між владою, громадянами та благодійними структурами. До таких механізмів належать:

- регулярний обмін інформацією між ОМС і БФ про потреби, наявні ресурси та хід проєктів;
- публічне інформування громади про спільні ініціативи через ЗМІ, офіційні сайти, соціальні мережі;
- проведення опитувань, консультацій і громадських слухань з залученням благодійників, що дозволяє отримати зворотний зв'язок та коригувати напрями діяльності.

Комунікаційні механізми забезпечують інформаційну прозорість, залучення громадськості, обмін даними між партнерами. У методичному посібнику Асоціації міст України наголошується, що створення комунікаційних платформ (громадські ради, консультаційні сесії, електронні

петиції) формує високий рівень довіри та стимулює участь населення у процесі управління, «важливо, щоб кожен інструмент був чітко прописаний у локальних нормативно-правових актах і кожен учасник чітко розумів свою роль, завдання, повноваження тощо» [12, с. 15].

На практиці громада проводить щорічне громадське слухання, БО/волонтерські групи презентують результати своїх програм, а ОМС публікує відкритий звіт про витрати і співпрацю. До ефективних форм належать громадські бюджети, онлайн-звіти про спільні проєкти, відкриті консультації та медійні кампанії БФ.

Отже, враховуючи вищевикладене можна зробити висновок, що механізми взаємодії між ОМС та БО спрямовані на ефективне використання ресурсів для покращення якості життя громадян і сталого розвитку громад. Грантове фінансування, соціальні програми та партнерські ініціативи створюють основу для довгострокового співробітництва, підвищують соціальну відповідальність та зміцнюють громадянське суспільство. Комплексне застосування нормативних, організаційних та комунікаційних інструментів дозволяє формувати дієву систему партнерства та підвищувати ефективність публічно-громадських проєктів.

Висновки до Розділу 1

Співробітництво ОМС та БО є партнерською взаємодією, спрямованою на реалізацію соціально значущих ініціатив і підвищення якості життя населення. Така співпраця ґрунтується на об'єднанні ресурсів, досвіду та організаційних можливостей обох сторін. Вона є не просто бажаною, а стратегічно необхідною умовою для сталого розвитку територіальних громад, особливо в умовах обмежених ресурсів та соціальних викликів, зокрема під час воєнного стану. У таких обставинах БО відіграють ключову роль у наданні

гуманітарної допомоги, підтримці населення та сприянні відновленню місцевої інфраструктури.

Законодавчу основу співпраці ОМС з БО становлять Конституція України, закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про благодійну діяльність та благодійні організації», «Про соціальні послуги», «Про державні цільові програми», а також Податковий кодекс України. Нормативно-правові акти визначають правовий статус суб'єктів співпраці, порядок укладання угод, умови фінансування та напрями спільної діяльності. Водночас ефективність такої взаємодії значною мірою забезпечується організаційними формами – створенням робочих груп, дорадчих рад, систематичним моніторингом, звітністю та громадським контролем.

Співпраця ОМС та БО реалізується через різноманітні механізми, які забезпечують досягнення спільних соціально-економічних цілей. Основними серед них є: грантове фінансування, що дозволяє залучати додаткові ресурси; соціальні програми, спрямовані на вирішення суспільно важливих проблем; партнерські ініціативи, орієнтовані на довгостроковий розвиток громади; а також інформаційна взаємодія та волонтерська діяльність, що сприяють активізації громадян. Ефективність цих механізмів залежить від узгодженості дій сторін, прозорості управлінських процесів і чіткого визначення спільних пріоритетів.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СПІВРОБІТНИЦТВА МИРОНІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З БЛАГОДІЙНИМ ФОНДОМ «МХП-ГРОМАДИ»

2.1. Загальна характеристика Миронівської територіальної громади та її стратегія розвитку

МТГ – це адміністративно-територіальна одиниця розташована в Обухівському районі Київської області. Географічно вона входить до 100-кілометрової зони від столиці, що створює для неї особливі можливості як для розвитку інфраструктури, так і для залучення інвестицій. Вона утворена 23 грудня 2018 р. шляхом об'єднання Миронівської міської ради та Центральненської і Яхнівської сільських рад, а у 2020 р. її було сформовано в сучасному складі та включено до складу Обухівського району Київської області, в рамках адміністративно-територіальної реформи України, що проводилась із метою децентралізації влади та підвищення ефективності МС. Мапу громади та докладну інформацію про склад МТГ подано на офіційному ресурсі «Децентралізація» [36].

Громада поєднує в собі міські та сільські населені пункти, що сприяє комплексному соціально-економічному розвитку регіону. Офіційною символікою громади є її прапор, герб та гімн, положення, опис та порядок використання яких затверджується рішенням Миронівської міської ради.

МТГ розташована в центральній частині України, у межах Київської області. Площа громади складає близько 798,67 км², вона займає вигідне географічне положення, що сприяє розвитку аграрного сектору, малого та середнього бізнесу, а також забезпечує зручну логістику для транспорту та торгівлі. Відстань від адміністративного центру громади до обласного центру м. Києва – 106 км.

До складу громади входить місто Миронівка, яке є її адміністративним центром, а також 39 прилеглих сіл. ОМС виступає Миронівська міська рада, яка здійснює управління територією, розробляє та реалізує стратегії розвитку, координує діяльність комунальних підприємств і соціальних закладів. Докладна інформація розміщена на офіційному веб-сайті Миронівської міської ради [36].

За офіційними даними сайту громади, станом на 2020 р. її населення становило 27 358 осіб, а густина населення – 34,25 осіб/км². Хоча на кінець 2024 р. оновлених офіційних даних про чисельність населення не оприлюднено, спостерігається тенденція до помірному скорочення населення через міграційні процеси, пов'язані з війною та економічною нестабільністю. Разом із тим у структурі населення зберігається значна частка працездатних осіб і молоді, що створює передумови для подальшого економічного розвитку громади.

МТГ має потужний агропромисловий комплекс, основу якого становлять сільськогосподарські підприємства, фермерські господарства та переробні підприємства. Одним з найвідоміших є агроіндустріальний холдинг МХП, який є головним платником податків і зборів у громаді. За даними Миронівської міської ради, у 2024 р. підприємства групи МХП сплатили близько 59,4% усіх податків громади і загальний внесок компанії до місцевого бюджету оцінено приблизно у 653 млн грн (за умови врахування розмежування частин податку між місцевими, обласними та державними бюджетами). Цей факт підкреслює значну податкову залежність місцевих фінансів від одного великого платника – перевага у вигляді великих надходжень супроводжується ризиком фінансової вразливості при зміні ситуації у платника.

Згідно з офіційним звітом про виконання бюджету МТГ за 2024 р., дохідна частина загального фонду (за 12 місяців 2024 р.) виконана у сумі 845,66 млн грн (звіт міської ради). Цей показник свідчить про відносно солідну фінансову базу громади для реалізації місцевих програм [36].

Крім того, на території громади працюють малий і середній бізнес, який відіграє важливу роль у забезпеченні зайнятості населення. Такий показник засвідчує вагомую роль бізнесу у формуванні місцевого бюджету, хоча водночас і вказує на фінансову залежність громади від одного великого платника.

Важливою особливістю громади є наявність природних ресурсів, зокрема родовищ радонових мінеральних вод, на базі яких успішно функціонує комунальний заклад Київської обласної ради «Обласна лікарня відновного лікування» яка спеціалізується на реабілітації ветеранів війни і фізіотерапевтичних послугах для дорослих. Лікування захворювань опорно-рухового апарату та переферичної нервової системи, особливо неврологічних проявів остеохондрозу хребта. Видимі позитивні результати лікування захворювання серцеечно-судинної системи, шкіри та полові сфери, багато корисної інформації про діяльність цього медичного закладу можна знайти на сайті [36].

Інфраструктура громади включає 15 закладів освіти, 9 дошкільних установ та відокремлений структурний підрозділ «Маслівський аграрний фаховий коледж ім. П.Х. Гаркавого Білоцерківського національного аграрного університету» [16], медичні установи (лікарні, амбулаторії, центр первинної медико-санітарної допомоги), культурні заклади (будинки культури, бібліотеки, музеї), а також розвинену мережу доріг, що забезпечує доступність до основних соціальних об'єктів у тому числі залізничну станцію яка є стратегічно важливою як великий залізничний вузол, що забезпечує перетин та перенаправлення потоків вантажних і пасажирських потягів на різних напрямках, що робить її ключовим елементом транспортної мережі України. Вона виконує функцію пересадкового пункту та розподіляє транспортні потоки, що має значення для логістики та пасажироперевезень.

Згідно з офіційним звітом про виконання бюджету МТГ за 2024 р., дохідна частина загального фонду бюджету становила близько 800 млн. грн, а видатки понад 790 млн. грн [25].

Найбільшу частку видатків становили видатки на освіту близько 55 млн.

грн, соціальний захист і медицину понад 45 млн грн. Ці цифри підтверджують орієнтованість громади на розвиток соціальної інфраструктури та підтримку населення.

Соціальна політика МТГ спрямована на підтримку малозабезпечених верств населення, ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб і людей із інвалідністю. Значна увага приділяється розвитку освіти, культури та спорту, а також програмам інклюзії й молодіжним ініціативам. Культурне життя громади насичене фестивалями, творчими подіями, проектами, спрямованими на збереження історичної спадщини, що посилює громадську ідентичність і патріотичні настрої. Ці пріоритети узгоджені зі стратегічним баченням громади.

МТГ активно розвиває співпрацю з БО, зокрема з БФ «МХП-Громаді», завдяки якому реалізуються десятки соціальних, освітніх, екологічних і інфраструктурних ініціатив. Ця співпраця стала одним із ключових факторів формування соціально відповідального бізнес-середовища та посилення інституційної спроможності громади.

МТГ має значний потенціал для подальшого розвитку, зокрема через залучення інвестицій, розвиток інфраструктури, підтримку підприємництва та реалізацію соціальних програм. Активна співпраця з БФ та міжнародними організаціями дозволяє впроваджувати нові ініціативи у сфері освіти, охорони здоров'я, екології та МС.

Таким чином, МТГ є перспективним регіоном із розвиненою соціально-економічною інфраструктурою, активною громадською діяльністю та потенціалом для подальшого зростання.

Миронівська міська рада активно працює над розробкою і затвердженням Стратегії розвитку МТГ на період 2025–2035 рр. [69].

Документ визначає стратегічне бачення, місію та ключові цілі сталого розвитку громади, включаючи економічні, екологічні, соціальні й інституційні пріоритети. Процес розробки Стратегії відбувається із залученням громадськості, бізнесу, експертів та представників освіти і культури. У грудні

2024 р. проєкт Стратегії та звіт зі стратегічної екологічної оцінки було оприлюднено для громадського обговорення [46]. Безпосередньо цей план спрямований на створення комфортних умов для мешканців, соціальний розвиток, економічне зростання, створення нових робочих місць, залучення інвесторів та партнерів. Розробка стратегії відбувається з дотриманням демократичних принципів, включаючи співпрацю з молодіжними, громадськими та комунальними організаціями, ОМС та активне залучення громади через публічні обговорення та соціальні опитування. Крім того, стратегія матиме англomовний варіант для залучення міжнародних організацій та фінансування.

Передумовою для розробки Стратегії розвитку МТГ було бажання мати документ, який би окреслив та упорядкував ключові для розвитку громади суспільні, економічні, екологічні, просторово-функціональні та адміністративні цілі; плани і завдання, необхідні для реалізації вказаних цілей; систему операційного управління, засновану на координації зусиль у виконанні стратегічних завдань, ефективного впровадженні та актуалізації Стратегії.

Даний документ визначає стратегічне бачення розвитку МТГ, стратегічні та операційні цілі, індикатори (показники) їх досягнення, завдання для її сталого економічного і соціального розвитку. Вона ґрунтується на результатах SWOT-аналізу, проведеного робочою групою, та враховує залежності, виявлені під час складання SWOT-матриці.

Ключові напрямки стратегії розвитку МТГ виділяють кілька основних цілей які включають в себе певні розділи. Це такі цілі як:

1. Конкурентоспроможна економіка: санаторно-курортний туризм, агропромисловий комплекс та переробна промисловість.
2. Просторове планування, інфраструктура та екологія.
3. Комфорт життя та розвиток.
4. Якісне управління громадою та розвиток громадянської активності.

Таким чином, враховуючи вищевикладене можна узагальнити, що МТГ характеризується збалансованим поєднанням міського та сільського способу життя, має помітний потенціал для сталого розвитку завдяки комбінації природних ресурсів, розвиненого агропромислового сектору та наявності значущих партнерів, зокрема МХП і БФ. Проте для зниження вразливості та забезпечення сталого зростання необхідні заходи з диверсифікації економічної бази, посилення інвестицій у людський капітал та інфраструктуру, а також прозора стратегія використання зовнішніх партнерських ресурсів (наприклад, гранти, соціальні інвестиції).

2.2. Діяльність Благодійного фонду МХП-Громаді у Миронівській територіальній громаді

БФ «МХП-Громаді» є одним із найпотужніших корпоративних благодійних проєктів в Україні, створених за принципом соціальної відповідальності бізнесу. Фонд функціонує як окрема юридична особа – код ЄДРПОУ 39832275, офіційна діяльність якої зареєстрована у сфері «Надання соціальної допомоги без забезпечення проживання» [8]. Це український БФ, що розпочав свою діяльність у 2015 р., щоб допомогти громадам у вирішенні їхніх соціальних, економічних та екологічних проблем. Його засновником є агроіндустріальний холдинг «Миронівський хлібопродукт», який діє не лише як виробничо-економічна структура, а й як активний учасник соціального розвитку територій, де розташовані його підприємства. Організація реалізує свою діяльність на території понад 700 населених пунктів у 12 областях України, і МТГ Київської області є одним із ключових партнерів фонду.

БФ «МХП-Громаді» співпрацює з міжнародними та українськими донорами, такими як Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні, Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського

почину «Єднання», Швейцарське Агентство SIDA, USAID, Посольство Японії в Україні та Zagoriy Foundation, та багато інших, реалізуючи спільні розвиткові, освітні та культурні ініціативи.

Фонд здобув найвищі 5 зірок у Національному рейтингу «Компас благодійності України», організованому Асоціацією благодійників України. А проєкти, такі як «Кіно заради перемоги!» та «Укриття: ЗСУ тримають фронт, ми – безпеку їхніх дітей», стали переможцями національного рейтингу соціальних ініціатив «Відповідальна країна».

Ще до створення Фонду компанія МХП активно проявляла соціальну відповідальність та надавала підтримку на місцевому рівні. Однак раніше це відбувалося за іншими принципами й методами. Тоді сільський голова міг звернутися до компанії з проханням профінансувати вирішення якогось локального питання (наприклад, купити бойлер для дитячого садка, замінити вікна в сільському клубі, полагодити дах чи відремонтувати дорогу). Кошти на це надавалися, однак ніхто не зважав на те, наскільки це дійсно важливо для мешканців – чи відвідують люди той клуб, чи насправді тече дах і кому це заважає. Це – спадок радянської патерналістичної моделі, де люди звикли покладатися на керівництво, депутатів або інвесторів у вирішенні всіх своїх потреб. Таким чином відповідальність і прийняття рішень перекладались повністю на бізнес, а самі громади залишалися осторонь. Проте бізнес – це не БО. Його основна мета – працювати ефективно, створювати робочі місця, платити податки та отримувати прибуток. Саме тому був заснований фонд, щоб відійти від старої практики, коли сільський голова приносив рахунок, компанія оплачувала його, і на цьому все завершувалось – без контролю за виконанням робіт чи оцінки їхнього впливу на життя громади.

Місія фонду – розвиток громад, у яких хочеться жити, через поєднання зусиль бізнесу, місцевої влади та мешканців у спільному формуванні сталих і самодостатніх територій. Допомогати жителям невеликих міст та сіл розвивати свої громади шляхом побудови партнерських відносин між громадами, владою та бізнесом. Підтримка ефективних рішень для

подолання соціальних, економічних та екологічних проблем. Надання фінансової, експертної та організаційної підтримки ініціативам, які покращують якість життя людей в громадах. Крім того, активно підтримує національні культурні заходи, спрямовані на зміцнення української ідентичності, єдності громад та демонстрацію сили, волі й незламності українського народу на світовій арені.

БФ «МХП-Громаді» відіграє значну роль у розвитку МТГ. Фонд реалізує широкий спектр проєктів, спрямованих на покращення якості життя мешканців та сталий розвиток території. Нижче наведемо основні напрямки діяльності фонду в цій громаді.

1. Розвиток соціального капіталу. Фонд системно підтримує ініціативи, спрямовані на підвищення активності мешканців, розвиток локального лідерства, волонтерства та самоорганізації. У 2023–2024 рр. проведено серію навчальних тренінгів для молоді та представників місцевих органів самоврядування з тем «Проєктний менеджмент», «Фандрейзинг і комунікації», «Інструменти взаємодії влади, бізнесу та громади». За підсумками навчань у 2024 р. понад 40 осіб пройшли сертифікацію та подали заявки на участь у грантових конкурсах фонду.

2. Розвиток спроможності громад. У партнерстві з Миронівською міською радою БФ «МХП-Громаді» реалізує проєкти з удосконалення управлінських процесів та енергоефективності. У 2024 р. громада долучилася до програми «Громада на всі 100!», у межах якої встановлено сонячні панелі на будівлі лікарні та КП «Водоканал», що дозволило знизити витрати на електроенергію на 18%. Окрім цього, спільно з експертами фонду розроблено навчальну програму для працівників міської ради щодо прозорості закупівель та цифровізації управлінських процесів.

3. Сталий розвиток громади. Підтримка довгострокових рішень, які зберігають баланс між економічним зростанням, екологічною безпекою та соціальним добробутом. Створення умов для того, щоб громади могли розвиватися самостійно, без постійної зовнішньої підтримки.

4. Інфраструктурне покращення на території громади. Модернізація та відновлення об'єктів соціальної, транспортної, енергетичної інфраструктури. Підтримка проєктів, спрямованих на створення комфортного середовища для проживання, навчання, дозвілля та роботи мешканців громади.

5. Підтримка та розвиток громадського здоров'я. Розвиток системи охорони здоров'я на місцевому рівні: від ремонту та оснащення медичних закладів до організації профілактичних програм, навчання медперсоналу та підтримки ментального здоров'я. Особлива увага – вразливим групам населення.

6. Підтримка різноманіття, рівності та інклюзивності. Забезпечення рівного доступу до можливостей для всіх мешканців громади, незалежно від віку, статі, соціального статусу, інвалідності, національності тощо. Створення безпечного, інклюзивного середовища для реалізації кожної людини.

7. Економічний розвиток громад. Підтримка підприємництва, розвиток локальних бізнесів, аграрних ініціатив, кооперативів. Створення умов для самозайнятості, нових робочих місць, залучення інвестицій і розвиток сучасних економічних підходів у сільській місцевості. У межах грантової програми «Роби своє!» у 2023–2024 рр. МТГ підтримано 14 малих бізнесів із загальним обсягом фінансування понад 2,3 млн грн. Це дозволило створити понад 35 нових робочих місць, зокрема у сфері переробки, надання побутових послуг та фермерства. Найуспішніші приклади – створення сімейної сироварні «Миронівські делікатеси» та відкриття майстерні з ремонту дронів для потреб ЗСУ та фермерів.

8. Екологічна стійкість громад. Запровадження екологічно відповідальних практик: енергоефективність, управління відходами, збереження природних ресурсів, підтримка проєктів із озеленення та захисту довкілля. Формування культури екологічної відповідальності. Важливим напрямом діяльності фонду є підтримка екологічних ініціатив. У 2023 р. МТГ долучилася до всеукраїнської акції «Ворогам – кришка!», у межах якої зібрано понад 2 т пластикових кришечок для вторинної переробки, а виручені кошти

передано на потреби оборони. Також у 2024 р. реалізовано місцевий проєкт «Чисті джерела», що передбачав очищення водойм та благоустрій 7 природних об'єктів.

9. Продовольча безпека громад. Забезпечення доступу до якісної та безпечної їжі для всіх мешканців, особливо вразливих груп. Підтримка локального агровиробництва, створення систем взаємодопомоги та розподілу продуктів, сприяння продовольчій самодостатності громад.

10. Соціальна підтримка мешканців громад. Допомога вразливим категоріям населення: людям похилого віку, дітям, людям з інвалідністю, багатодітним родинам, внутрішньо переміщеним особам. Включає гуманітарну підтримку, доступ до послуг, психологічну допомогу, розвиток соціальних сервісів. У 2024 р. в рамках програми «Добрі справи громади» понад 1,2 тис. мешканців МТГ отримали допомогу – від продуктових наборів до психологічної підтримки для родин військових. Фонд активно співпрацює з Центром реабілітації ветеранів на базі лікарні радонових вод, надаючи допомогу обладнанням та ліками.

11. Підтримка захисників, ветеранів України та їхніх родин. Програми адаптації, психологічної підтримки, перекваліфікації та працевлаштування ветеранів. Допомога родинам військових, включаючи освіту, реабілітацію та соціальну підтримку. Визнання ролі захисників у збереженні державності. Фонд фінансує програми перекваліфікації для ветеранів, організовує реабілітаційні заходи, а також надає гранти на започаткування власної справи. У 2024 р. п'ятеро ветеранів МТГ отримали мікрогранти по 50 тис. грн кожен на розвиток бізнесу у сфері ремонту техніки та пасіництва.

12. Розвиток освіти і культури, захист української культурної спадщини. Збереження, підтримка та популяризація традицій, мистецьких практик, історичної пам'яті та культурної ідентичності. Відновлення закладів культури, підтримка творчих ініціатив, реалізація культурно-просвітницьких проєктів. Відновлення та оцифрування стародавнього одягу. За останні два роки фонд профінансував 17 проєктів у сфері освіти: модернізацію класів інформатики,

закупівлю інтерактивних панелей, підтримку STEM-освіти у школах Миронівки та Карапишів. У культурній сфері реалізовано програму «Культура єднає», у межах якої проведено понад 10 заходів, включно з фестивалем «Миронівська весна» та виставками місцевих художників. Також за підтримки фонду оновлено спортивний майданчик при ліцеї № 3, яким користуються понад 300 учнів.

Відповідно ключовими аспектами діяльності вищевказаного фонду є:

1. Фінансова, експертна та організаційна підтримка бізнес-ідей. Сприяння економічному розвитку громади через підтримку підприємницьких ініціатив. Це включає:

- надання грантів, мікрофінансування або часткове співфінансування бізнес-проектів;
- експертний супровід: менторство, бізнес-консультації, підготовка бізнес-планів;
- організаційна підтримка у формуванні локальних бізнес-спільнот, кластерів, кооперативів;
- навчальні програми для майбутніх і діючих підприємців.

2. Безпосередня пряма допомога населенню громад. Оперативне реагування на критичні потреби мешканців, зокрема:

- розподіл гуманітарної допомоги (їжа, ліки, засоби гігієни тощо);
- підтримка під час надзвичайних ситуацій або в період кризи;
- цільова допомога вразливим категоріям населення (пенсіонери, діти, люди з інвалідністю, ВПО).

3. Надання просвітницьких та консультативних послуг. Реалізація програм, спрямованих на підвищення обізнаності та компетенцій громади, включаючи:

- проведення семінарів, тренінгів, вебінарів;
- організація тематичних шкіл, воркшопів;
- консультації з питань розвитку громад, написання проєктів, пошуку фінансування, правової допомоги тощо.

4. Надання інформації та випуск публікацій. Формування інформаційного простору навколо тем сталого розвитку, самодостатності та соціального партнерства. Зокрема:

- створення та розповсюдження друкованих та електронних інформаційних матеріалів;
- випуск аналітичних звітів, брошур, посібників;
- ведення інформаційної кампанії через сайти, соціальні мережі, тощо.

5. Участь у розробці та фінансуванні об'єктів критичної інфраструктури громад. Підтримка розвитку життєво важливих об'єктів, необхідних для стабільного функціонування громад:

- планування, будівництво, ремонт або модернізація об'єктів водопостачання, енергозабезпечення, медичних закладів, освітніх установ тощо;
- співфінансування або залучення додаткових ресурсів від партнерів, донорів, державних та міжнародних програм;
- забезпечення прозорості, підзвітності та ефективності реалізації інфраструктурних проєктів.

Отже, зважаючи на викладене можна підсумувати, що діяльність БФ «МХП-Громаді» має значний вплив на соціально-економічний розвиток МТГ. На сайті можна ознайомитись із новинами, результатами діяльності та ініціативними проєктами БФ як у МТГ так і за її межами [40].

У 2023–2024 рр. загальний обсяг фінансової підтримки МТГ з боку фонду перевищив 6 млн грн, що становить близько 8% від бюджету розвитку громади.

Діяльність фонду у МТГ має не лише економічний, а й стратегічний ефект – вона сприяє формуванню партнерської моделі «бізнес-влада-громада», що забезпечує довгостроковий розвиток території, зростання довіри населення до місцевої влади та активізації участі громадян у процесах прийняття рішень.

2.3. Аналіз спільних успішних проєктів й ініціатив, їх вплив на соціально-економічний розвиток Миронівської територіальної громади

У сучасних умовах децентралізації та зростання ролі місцевих ініціатив саме партнерство між ОМС, бізнесом і громадським сектором стає головним рушієм розвитку територій. МТГ є прикладом успішного впровадження такої моделі взаємодії – насамперед через співпрацю з БФ «МХП-Громаді».

Взаємодія розпочалася ще у 2015 р. з локальних соціальних програм і з часом набула стратегічного характеру – тепер вона охоплює більшість сфер життєдіяльності громади: соціальний захист, освіту, культуру, екологію, медицину, підтримку ветеранів та підприємництво.

Значення реалізованих національних проєктів виходить далеко за межі покращення матеріальних умов життя. Вони сприяють зміцненню громадської взаємодії, розвитку інфраструктури, доступу до освітніх і культурних програм, а також підтримці екологічних і соціальних ініціатив. Втілення цих проєктів є вагомим вкладом у досягнення глобальних цілей сталого розвитку, серед яких боротьба з бідністю, якісна освіта, соціальна рівність і економічне зростання.

Наразі запроваджено основні чотири напрями співпраці розвитку МТГ, кожен з яких має свої окремі проєкти, конкурси, гранти, благодійні акції та інші ініціативи з розвитку громади. Розглянемо окремі проєкти більш детально.

Перший проєкт – «Соціальний капітал», основною метою якого є створення умов для саморозвитку дітей, молоді, працездатного населення та людей похилого віку через забезпечення доступу до освіти, культури, економічного розвитку та спортивної активності. Зміцнення громадської свідомості та соціальна взаємодія в громаді шляхом фінансової та організаційної підтримки проєктів, спрямованих на підвищення рівня освіти, здоров'я, культури, спорту та розвитку соціальної інфраструктури. Ключовими напрямками діяльності є: освіта, мистецтво та культура, спорт,

гендерна рівність та демографічний розвиток а також волонтерство [4]. Даний проєкт – це драйвер створення та розвитку будь-якої громади. Саме креативне ядро соціального капіталу формують сприятливі умови для інноваційного процесу та високої якості життя. Наприклад, створення дитячих майданчиків, «Класів безпеки», сенсорних кімнат для дітей з особливими освітніми потребами та організація тренінгів і творчих заходів, підтримка мистецьких і культурних проєктів стимулює розвиток соціальної свідомості та активної громадської позиції.

Другий проєкт – «Громадське здоров'я», який створений для підвищення рівня фізичного, психічного та соціального здоров'я людей в громаді через забезпечення доступу до якісних медичних послуг та кваліфікованих лікарів. Підтримка національної та міжнародної співпраці в галузі охорони здоров'я та популяризація ідеї здорового способу життя. Основними напрямками діяльності є: міцне фізичне та ментальне здоров'я, профілактична медицина, підтримка лікарів, інфраструктура медичних закладів та установ, підтримка здоров'я військових, підтримка вітчизняної медичної системи під час війни. У межах цього проєкту біло реалізовано ряд соціальних ініціатив. Наприклад, «Скарбничка здоров'я», суть якої полягає у кваліфікованих лікарів безоплатно оглядають всіх охочих дітей у декупованих і віддалених громадах; медична ініціатива «Лікар для села», суть якої полягає у забезпечення доступу до якісної медицини жителів сільських районів [2]. Ці заходи суттєво підвищують рівень медичної безпеки та здоров'я громади, сприяють ранній діагностиці хвороб і реабілітації поранених.

Третій проєкт – «Спроможна громада», який сприяє налагодженню партнерства між громадою, бізнесом та владою. Підтримуємо ініціативи, які підвищують рівень свідомості, активності, самодостатності та відповідальності жителів громад. Основними напрямками діяльності є: інновації та інфраструктура, консолідація та співпраця (бізнес, влада, громада), розвиток малого підприємництва та розбудова громадянського

суспільства [5]. Найпотужнішими тут можна виділити конкурс соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!» – програма надання грантів швидкого реагування з метою підтримки локальних громадських ініціатив для вирішення конкретних проблем малих міст та сільських громад [73], грантовий конкурс бізнес-ідей для локальних підприємців під назвою «Роби своє», метою якого є створення умов для сталого розвитку підприємництва в сфері громадського харчування у містах та селах шляхом надання мікрогрантів для подальшого започаткування, масштабування (покращення матеріально-технічної бази, запуск нового сервісу/формату/меню, зміна локації або відкриття додаткової точки) малого та середнього бізнесу, шляхом надання мікрогрантів [60]. А також реалізація різних благодійних проєктів таких як «Посій насіння», щоб підтримати продовольчу безпеку країни і безкоштовно роздати громадам насіння овочів і квітів для посівної та «Збережемо урожай разом» Через війну значна кількість українців не отримує достатньої кількості врожаю, тому дуже важливо заготовляти овочі та фрукти для задоволення потреб населення тож БФ «МХП-Громаді» забезпечив населення наборами кришок для консервації.

Четвертий проєкт – «Екологія і енергоефективність» – підтримка ініціативи з енергоефективності, впровадження зелених технологій та практик. Підвищує екологічну свідомість громадян та організацій, що займаються охороною довкілля та екологічною діяльністю. Працює над тим, щоб жити в екологічно чистій та енергоефективній громаді. Основними напрямками діяльності є: екосвідомість, управління відходами, чиста вода та відновлене довкілля, збереження природних ресурсів. Одним із найцікавіших є ековідповідальний проєкт «Всеукраїнська толока». Коли сотні гектарів землі вдалося прибрати від десятків тонн побутового сміття [3]. Цікавим є те що більшість мешканців громади, посадовці, школярі, спортсмени долучилися до прибирання територій парків, лісосмуг, площ, алеї, стадіонів різних міст та сіл України. Ця ініціатива сприяє збереженню довкілля та популяризації культури прибирання серед громадян.

Дванадцять проєктів з МТГ обрано у 2024 р. переможцями в конкурсі соціальних ініціатив «Час діяти, Україно», який проводиться БФ «МХП-Громаді».

У 2025 р. у конкурсі «Час діяти, Миронівщино!» МТГ має дванадцять переможних проєктів (до 100 тис. грн) та дві перемоги у конкурсі «Спроможна громада» з фінансуванням до 500 тис. грн. [11].

Розглянемо найуспішніші проєкти БФ «МХП-Громаді» за 2024–2025 рр. у МТГ у розрізі напрямів діяльності та за підтримки конкурсних чи грантових пропозицій.

В освітній сфері – проєкти «Клас безпеки» та «Шкільний простір, що мотивує Free time».

Перший проєкт реалізовано у Миронівському ліцеї № 2 – навчально-практичний простір, де учні здобувають знання з безпеки життєдіяльності під керівництвом рятувальників і поліцейських. Конкурсу соціальних ініціатив «Час діяти, Україно!» [15]. Ця ініціатива є прикладом оперативного реагування благодійного сектору на виклики, пов'язані з необхідністю підвищення рівня цивільного захисту.

Ключова мета проєкту створити спеціалізоване навчальне приміщення, повністю оснащене для відпрацювання навичок цивільного захисту, домедичної допомоги та мінної безпеки. Відповідно клас був обладнаний за фінансової підтримки Фонду манекенами та тренажерами для надання першої допомоги та відпрацювання серцево-легеневої реанімації, навчальними стендами та інтерактивними моделями вибухонебезпечних предметів (муляжами), спеціалізованими засобами захисту (протигази, аптечки) для симуляції реальних ситуацій.

Проєкт «Клас безпеки» трансформував викладання предметів безпекового циклу з теоретичного у практико-орієнтоване. Він підвищує готовність учнів, вчителів та персоналу до ефективних дій під час повітряних тривог, пожеж та, що найважливіше, навчає правилам поведінки з мінною небезпекою. Це сприяє реалізації повноважень ОМС щодо організації

цивільного захисту населення, демонструючи, як зовнішні ресурси можуть бути використані для зміцнення оборонної спроможності громади на місцях.

Інший проєкт – створення сучасного, багатофункціонального та інклюзивного простору для відпочинку, позакласної діяльності та психологічного розвантаження учнів. Основна ідея проєкту полягала в тому, щоб перетворити застаріле шкільне приміщення (наприклад, фойє чи бібліотеку) на мотиваційну зону (коворкінг-простір). Такий простір має стимулювати неформальне спілкування, самоосвіту та креативність, а також виступати зоною психологічного комфорту (Safe Space).

За кошти гранту було проведено ремонт, закуплено модульні меблі, які легко трансформуються під різні види діяльності (лекції, групи, індивідуальна робота), встановлено інтерактивні елементи та Wi-Fi. Також облаштовано тихі зони для релаксації та читання.

Проєкт має критичне значення для ментального здоров'я учнів. Створення безпечних та комфортних зон психологічного розвантаження допомагає знизити рівень стресу та тривожності, спричинених війною, та підтримує соціально-емоційний розвиток дітей, що є обов'язком ОМС у сфері соціального захисту. Простір також використовується як місце для проведення волонтерських та молодіжних ініціатив на підтримку ЗСУ [71].

Обидва проєкти показують, що співпраця з БФ дозволяє ОМС не лише оперативно вирішувати проблеми, але й впроваджувати інноваційні освітні рішення, що гарантують безпечне та якісне навчання. Це підвищує довіру населення до місцевої влади та є прикладом відповідального партнерства між бізнесом, благодійністю та публічною адміністрацією.

У сфері охорони здоров'я – проєкти «Жіноче здоров'я» та «Доступна аптека».

Перший проєкт являє собою програму безкоштовного жіночого обстеження у співпраці з Національним інститутом раку. Ця ініціатива є прикладом ефективної профілактичної медицини, що здійснюється у співпраці з високоспеціалізованими національними інститутами.

Основна мета проєкту – забезпечити мешканкам МТГ безкоштовний доступ до високоякісних консультацій та діагностики (зокрема, УЗД, огляд мамолога та онкогінеколога) для раннього виявлення онкологічних захворювань, що є однією з головних причин смертності жінок.

Фонд виступив організаційним та фінансовим оператором, залучивши лікарів із Національного інституту раку. ОМС, зі свого боку, забезпечили інфраструктурну підтримку (приміщення, логістику прийому) та інформаційну кампанію для максимального охоплення населення.

Проєкт знижує психологічний бар'єр та фінансове навантаження для обстеження, оскільки вартість подібних послуг у приватних лікарнях є надто високою для багатьох мешканців. Таким чином, благодійність прямо впливає на рівень здоров'я та стійкість жіночого населення громади [41].

Інший проєкт спрямований на вирішення логістичної та соціальної проблеми, спричинених ускладненням доступу до ліків у сільській місцевості, особливо у віддалених та малонаселених пунктах громади, де стаціонарні аптечні пункти є нерентабельними та закрилися.

БФ профінансував створення спеціалізованих мобільних аптечних пунктів (переобладнаний транспорт, який відповідає ліцензійним вимогам до зберігання та продажу медикаментів). ОМС надали Фонду маршрутні графіки, забезпечили безпеку руху мобільних пунктів та інформування населення про графік їх роботи.

Проєкт гарантує, що пенсіонери, маломобільні групи населення та жителі віддалених сіл не будуть позбавлені доступу до життєво важливих ліків, що критично в умовах порушення транспортної логістики через війну. Це забезпечує рівність доступу до медичного обслуговування незалежно від місця проживання, що є прямим виконанням соціальних функцій ОМС. Фонд, виступаючи фінансовим оператором, дозволив ОМС вирішити проблему, яку складно було б закрити лише за рахунок бюджетних коштів через високі експлуатаційні витрати [19].

Реалізація цих проєктів демонструє, що благодійне партнерство

виступає не лише джерелом додаткового фінансування, але й інструментом підвищення якості та географічної доступності медичних послуг, що є фундаментальною умовою стійкості та безпеки громади у воєнний час.

У соціально-культурній сфері – проєкти «Кіно заради Перемоги» та «СПАДОК. Одяг Миронівщини».

Перший проєкт передбачає організацію безкоштовних показів сучасних українських фільмів, документальних стрічок та класики у Миронівському будинку культури. Ця ініціатива є прикладом культурно-просвітницького проєкту, спрямованого на патріотичне виховання та підтримку українського кінематографа.

Основна мета проєкту – використання мистецтва кіно як інструменту інформаційної протидії та зміцнення національної свідомості.

Фонд виступив фінансовим та логістичним партнером, забезпечивши закупівлю прав на показ, необхідне обладнання (проєктори, екрани, акустичні системи. ОМС, через відділ культури, забезпечили приміщення, електропостачання і безпеку заходів, а також широке інформування мешканців.

Колективні перегляди та подальші обговорення фільмів створювали соціальну згуртованість та дозволяли мешканцям, особливо ВПО, відчутти себе частиною спільноти. Проєкт надав мешканцям альтернативу стресовому воєнному повсякденню [58].

Інший проєкт – дослідження, оцифрування та відтворення традиційного одягу Миронівщини кінця XIX – першої половини XX століття. Ця ініціатива є глибоко локальним культурно-дослідницьким проєктом, спрямованим на збереження та популяризацію матеріальної спадщини громади.

Основна ідея проєкту полягала у відновленні, дослідженні та демонстрації автентичних елементів традиційного одягу, вишивки та ремесел, характерних саме для Миронівського регіону. Кульмінацією проєкту було створення колекції копій автентичних строїв та проведення виставки. Цей проєкт є актом культурної стійкості. Він протиставляє російським наративам про «спільну культуру» унікальну та неповторну місцеву ідентичність,

зміцнюючи почуття власної гідності та приналежності до української спадщини. Відновлені зразки одягу можуть стати основою для розвитку місцевих сувенірів та ремесл, сприяючи мікро-економічній активності у громаді.

Фонд надав грант для проведення експедицій по селах громади, залучення етнографів, дизайнерів та місцевих майстринь. ОМС (через краєзнавчий музей та відділ культури) забезпечили доступ до архівних матеріалів та експонатів, а також надали виставкові площі.

Проект об'єднав людей різного віку – від старших мешканців, які ділилися знаннями, до молоді, яка брала участь у створенні колекції, зміцнюючи міжпоколінний зв'язок [24].

Обидва проекти демонструють, що благодійне партнерство виходить за межі простої фінансової допомоги. Воно стає каталізатором для відновлення культурного життя та зміцнення соціальної стійкості МТГ, що є невід'ємною частиною ефективного публічного управління в умовах кризових викликів.

У сфері енергетики – проєкт «Сила сонця», який є найяскравішим прикладом інвестиції у довгострокову енергетичну стійкість громади, реалізований у рамках програми «Громада на всі 100».

Основна мета проєкту – гарантоване забезпечення електроенергією Миронівської центральної районної лікарні, яка є ключовим об'єктом критичної інфраструктури. Проєкт передбачає встановлення мережевої сонячної електростанції (далі – СЕС) на даху приміщення лікарні.

БФ «МХП-Громаді» виступив головним донором, профінансувавши закупівлю та монтаж СЕС. ОМС (як власник ЦРЛ) забезпечив технічну документацію, підготовку даху та отримання всіх необхідних дозвільних документів.

У воєнний час та під час масованих відключень електроенергії СЕС дозволяє значно зменшити залежність лікарні від централізованих мереж. Це гарантує безперебійну роботу життєво необхідного обладнання (операційні, апарати ШВЛ), що є прямим виконанням функції цивільного захисту

населення ОМС. Окрім того, впровадження СЕС дозволило комунальному підприємству скоротити витрати на оплату електроенергії в середньому на 15-20% на рік. Ці вивільнені бюджетні кошти можуть бути перенаправлені на інші соціальні потреби громади [64].

У сфері спорту – відкриття багатофункціонального спортивного майданчика та фінансування участі спортсменів у національних і міжнародних змаганнях.

Перший проєкт є одним із найбільш візуально помітних та соціально значущих результатів партнерства, оскільки він суттєво змінив міський простір і створив нові можливості для дозвілля. Основна мета відкриття багатофункціонального спортивного майданчика полягала у створенні сучасного, безпечного та інклюзивного спортивного об'єкта в центральній частині міста. Майданчик спроектований як багатофункціональний, що дозволяє проводити заняття та змагання з різних видів спорту: волейбол та баскетбол (стандартне покриття та розмітка); міні-футбол (зі штучним трав'яним покриттям); великий теніс (забезпечення сіткою та розміткою).

Проєкт був реалізований як велика грантова ініціатива через конкурс «Час діяти, Україно!». БФ «МХП-Громаді» виступив основним інвестором, профінансувавши значну частину вартості будівництва та обладнання. ОМС, зі свого боку, забезпечили виділення земельної ділянки, підготовку документації та підведення комунікацій, що демонструє чіткий розподіл функцій та ресурсів.

Майданчик став центром притягання для молоді, дітей та дорослих, включаючи внутрішньо переміщених осіб, сприяючи їхній швидкій соціалізації та інтеграції в життя громади [14].

Вважаємо, що створення якісного, вільного простору для спорту є інвестицією у громадське здоров'я, оскільки стимулює фізичну активність. У воєнний час це також є важливим елементом психологічного розвантаження. Окрім того, проєкт підвищив якість публічних послуг у сфері фізичної культури, що є прямим виконанням повноважень ОМС, але здійсненим за

рахунок позабюджетних коштів.

Інший проєкт є прикладом точкової, але надзвичайно ефективною інвестиції у людський капітал та репутацію громади.

За підтримки БФ «Здорові Діти Майбутнє України» отримала 30 тис. грн на організацію участі своїх вихованців у змаганнях із греко-римської боротьби. Результат не забарився – юні спортсмени гідно представили громаду на всеукраїнських турнірах, демонструючи високий рівень підготовки.

Найбільш значущим досягненням стала фінансова підтримка молодих спортсменів Миронівського Спортивного молодіжного клубу «Арена». Вони отримали кошти на участь у Чемпіонаті світу з ММА в Абу-Дабі. Завдяки цій підтримці, наша громада здобула Чемпіона світу – Даниїла Бесараба [42].

На нашу думку, ці перемоги, досягнуті за рахунок благодійної підтримки, не лише мотивують місцеву молодь, але й формують позитивну репутацію МТГ на всеукраїнському та міжнародному рівнях як спортивно-активної та інвестиційно привабливої території. Це підвищує соціальну гордість та згуртованість. Окрім того, спортивні ініціативи демонструють багаторівневий підхід до партнерства, поєднуючи створення капітальної інфраструктури (майданчик) з точковою підтримкою талантів (фінансування змагань). Це забезпечує як масовість спорту, так і досягнення високих результатів, що є стратегічною перевагою для публічної адміністрації.

Окремо варто виділити проєкти щодо підтримки захисників, ветеранів та їх родин. Так, наприклад, був реалізований проєкт «Миронівський простір здоров'я» – адаптивний клуб для ветеранів та людей з інвалідністю (проєкт «Час діяти, Нестримні»). Цей проєкт є одним із найбільш вагомих соціальних досягнень співпраці ОМС МТГ та БФ «МХП-Громаді», оскільки він створює постійну інфраструктурну основу для фізичної та психологічної реабілітації ветеранів.

Створення спеціалізованого, інклюзивного та багатофункціонального клубу для соціальної адаптації, фізичної реабілітації та підтримки ветеранів, військовослужбовців, членів їхніх родин та людей з інвалідністю. Простір

розташовано у приміщенні фізкультурно-оздоровчого комплексу в Миронівці, що забезпечує прямий доступ до спортивної інфраструктури та сприяє швидкій соціалізації.

Проект реалізовано як великий грант у рамках ініціативи «Час діяти, Нестримні» (напрямок, присвячений підтримці незламності та адаптації).

Фонд профінансував капітальний ремонт та облаштування приміщення за принципами безбар'єрності, а також закупівлю спеціального обладнання для адаптивного спорту та реабілітації (наприклад, тренажери, які підходять для осіб на інвалідних візках).

ОМС МТГ забезпечили надання приміщення комунального закладу на довгострокову основу, оплату комунальних послуг та інституційну підтримку (координацію роботи, залучення фахівців – психологів, соціальних працівників) через комунальні заклади громади.

«Миронівський простір здоров'я» функціонує як «єдине вікно» для ветеранської спільноти, де надається не лише фізична реабілітація, але й психологічна допомога та соціальне наставництво. Це допомагає ветеранам адаптуватися до цивільного життя та подолати наслідки пост-травматичного розладу.

Центр є місцем, де ветерани можуть спілкуватися та брати участь у спільних проєктах, що є надзвичайно важливим для подолання соціальної ізоляції та зміцнення соціальної стійкості Миронівської громади. Клуб також обслуговує осіб з інвалідністю та ВПО, які потребують адаптації, що розширює соціальну функцію об'єкта та підвищує ефективність використання благодійних ресурсів.

Створення «Миронівського простору здоров'я» є стратегічною інвестицією, яка демонструє здатність МТГ використовувати партнерство з БФ для систематичного вирішення найгостріших соціальних проблем, спричинених війною, та гарантує виконання обов'язку ОМС щодо гідної підтримки своїх захисників [1].

Також хотілося б виділити проєкти у сфері захисту й охорони дитинства. Так, наприклад, спільна ініціатива, здійснена у рамках проєкту «Адреса

дитинства» Фондації Олени Зеленської, стала яскравим прикладом синергії зусиль ОМС, національної благодійності та відповідального бізнесу. Результатом цієї співпраці стало завершення будівництва у 2024 р. повноцінного житла для родини Шевченків у Миронівці, які виховують 6 прийомних дітей і планують прийняти ще трьох, забезпечивши їм безпечне та гідне місце сили.

Проект є прямим внеском у соціальний захист дітей, які втратили батьківську опіку, гарантуючи їм стабільне, безпечне та сімейне середовище. Це допомагає ОМС виконувати свої функції із забезпечення прав дитини [61].

Будівництво такого масштабного об'єкта під час війни є потужним сигналом стійкості МТГ та прикладом того, як відповідальний бізнес та благодійність працюють на довгостроковий розвиток людського капіталу. Більш того, реалізація цього проєкту демонструє, що завдяки партнерству ОМС може залучати значні зовнішні ресурси (навіть національного рівня) для вирішення фундаментальних соціальних проблем і створення безпечної та комфортної «адреси дитинства» для своїх найуразливіших мешканців.

За 2024–2025 рр. БФ «МХП-Громаді» відіграв важливу роль у розвитку МТГ. Його діяльність спрямована на комплексне покращення соціальної, економічної та культурної інфраструктури, розвиток громадської активності, підтримку молоді, ветеранів, людей з особливими потребами та просування ідеї сталого розвитку. Завдяки партнерству з місцевою владою та бізнесом, фонд реалізує проєкти, які відчутно змінюють життя мешканців громади, роблячи його більш безпечним, комфортним і прогресивним.

Важливо підкреслити, що значення цих проєктів виходить далеко за межі простого покращення матеріальних умов. Вони сприяють формуванню соціальної згуртованості, підвищують рівень довіри та взаємодії між громадянами, підтримують локальну економіку та освіту, а також популяризують здоровий спосіб життя і культурні цінності. Реалізація таких ініціатив допомагає громаді ставати більш спроможною та самодостатньою, відкриває нові можливості для самореалізації дітей і молоді, активізує

волонтерський рух і підтримку ветеранів.

За аналітичними оцінками, загальна вартість реалізованих проєктів на території Миронівської громади перевищує 12 млн грн, що становить орієнтовно 8-10% від річного бюджету розвитку громади.

Завдяки діяльності фонду створено або збережено понад 120 робочих місць, зокрема у сфері соціальних послуг, освіти, культури, торгівлі й громадського харчування.

Співпраця МТГ з БФ «МХП-Громаді» є прикладом ефективного партнерства між бізнесом, владою та громадськістю. Починаючи з 2015 р., взаємодія між фондом і громадою набула системного характеру, охопивши всі ключові сфери місцевого розвитку – економічну, соціальну, культурну, освітню, екологічну та інфраструктурну. Важливим аспектом є системність роботи: фонд не обмежується одноразовою допомогою, а постійно супроводжує громаду у процесі трансформації, підвищуючи її стійкість до сучасних викликів. Аналіз впливу цієї співпраці демонструє її багатогранність і стратегічну важливість.

Аналіз свідчить, що така модель співпраці суттєво посилила фінансову, управлінську та соціальну спроможність громади, створивши умови для сталого розвитку та підвищення якості життя мешканців.

Одним із найбільш відчутних результатів співпраці є підвищення рівня соціальної згуртованості громади та активізація її людського потенціалу. Так, наприклад, упродовж 2020–2025 рр. у МТГ за підтримки фонду реалізовано понад 80 соціальних, освітніх та культурних проєктів, із яких близько 60% мають довготривалий соціальний ефект. Реалізація цих заходів сприяла зростанню рівня громадянської активності, розвитку інклюзивного середовища та формуванню нової генерації молоді, орієнтованої на самореалізацію та волонтерство.

Окрім того, співпраця з БФ «МХП-Громаді» має вагомий економічний ефект для МТГ. За останні п'ять років у межах програм фонду залучено близько 12 млн грн інвестиційних і грантових ресурсів, що відповідає близько

8-10% річного бюджету розвитку громади. У межах конкурсів «Час діяти, Україно!» та «Роби своє» профінансовано понад 30 бізнес-ідей, що дало змогу створити або розширити понад 120 робочих місць у сфері торгівлі, громадського харчування, надання послуг та переробки.

Запровадження програм підтримки місцевих підприємців та навчання з проєктного менеджменту сприяло зростанню частки самозайнятого населення на 5-7%.

Впровадження енергоефективних технологій у межах проєкту «Громада на всі 100» (встановлення сонячних панелей на лікарні та водоканалі) дозволило скоротити витрати на комунальні послуги приблизно на 15-20%, що підвищило фінансову стійкість комунальних підприємств.

За підтримки фонду у 2022–2025 рр. реалізовано понад двадцять інфраструктурних проєктів, серед яких: реконструкція дитячих та спортивних майданчиків; оновлення парків, скверів та зон відпочинку; облаштування укриттів у навчальних закладах; відкриття Будинку сімейного типу для прийомних дітей; проєкт «Зелений оазис у серці міста» – створення громадського простору для дозвілля.

Опитування проведене Миронівською міською радою у 2024 р. показало, що 68% мешканців вважають, що діяльність фонду покращує життя громади, а 54% – що вона створює можливості для молоді. Рівень участі громадян у ініціативах виріс утричі порівняно з 2020 р.

Важливим аспектом є підтримка екологічних ініціатив. Так, наприклад, завдяки проєктам «Всеукраїнська толока», «Ворогам – кришка!» та програмам з озеленення: очищено понад 35 га зелених зон; висаджено понад 10 тис. дерев і кущів; встановлено 40 контейнерів для сортування відходів у школах і громадських місцях.

Крім екологічного ефекту, такі заходи мають соціально-виховну функцію – формують екологічну свідомість і відповідальність мешканців, особливо молоді.

Завдяки системній взаємодії з фондом громада підвищила рівень

управлінської компетентності. Так, наприклад, ОМС спільно з фондом впроваджують проєктний підхід до планування, розробляють грантові заявки, звітують перед донорами. Спільні проєкти сформували нову управлінську культуру у громаді: підвищилася компетентність працівників у сфері грантового менеджменту, фінансового планування та комунікації з донорами. МТГ нині має власний «банк ідей» із понад 40 підготовленими проєктними пропозиціями, готовими для участі у всеукраїнських конкурсах.

Нові робочі місця та малі підприємства збільшили надходження до місцевого бюджету. За оцінками фінансового відділу МТГ, приріст ПДФО у 2024 р. становив 3,6 млн грн, із яких понад 1 млн грн генеровано підприємцями – учасниками програм фонду. Додатково збільшилися надходження від єдиного податку та орендної плати.

Кількість залучених партнерів (державних, міжнародних, громадських організацій) зростає з 5 у 2020 р. до 18 у 2025 р. Це свідчить про розвиток інституційної спроможності громади та зміцнення довіри з боку потенційних інвесторів і донорів.

Отже, враховуючи викладене можна узагальнити, що завдяки реалізації спільних програм і проєктів підвищено рівень соціальної згуртованості населення; зміцнено економічну базу громади через розвиток малого бізнесу; модернізовано соціальну та транспортну інфраструктуру; покращено екологічний стан території; посилено кадровий потенціал і управлінську спроможність ОМС.

Ефективна співпраця МТГ з БФ «МХП-Громаді» у 2024 р. забезпечила їй визнання серед найактивніших партнерських громад фонду, що стало свідченням високого рівня довіри й відкритості до партнерства. Це, своєю чергою, посилило інвестиційну привабливість громади та сприяло її участі у програмі USAID «Єднання задля дії» у 2025 р.

Висновки до Розділу 2

Ефективна взаємодія між місцевою владою та благодійними структурами забезпечує реальні позитивні зміни у розвитку громади. Співпраця Миронівської міської ради та БФ «МХП-Громаді» базується на принципах добровільності, прозорості, соціальної відповідальності та партнерства, що сприяє формуванню довіри та підвищенню рівня громадської участі у прийнятті рішень.

Реалізовані спільні програми у сфері соціальної інфраструктури, освіти, молодіжного розвитку, охорони здоров'я, підтримки захисників та культури продемонстрували здатність локальних ініціатив, підтриманих бізнесом та БФ, компенсувати обмеженість бюджетних ресурсів громади. У 2023–2024 рр. у МТГ реалізовано понад 30 соціальних проєктів із загальним обсягом фінансування близько 4,8 млн грн. Це дало змогу створити нові робочі місця, поліпшити інфраструктуру, підвищити зайнятість населення та суттєво посилити соціальну згуртованість і стійкість в умовах воєнного часу.

Загалом результати аналізу засвідчили, що публічно-приватне партнерство між МТГ та БФ «МХП-Громаді» є одним із найефективніших та найадаптивніших механізмів стимулювання розвитку територій. Воно створює основу для сталого економічного зростання, соціальної стабільності та підвищення якості життя мешканців громади.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ УДОСКОНАЛЕННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ І БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

3.1. Основні проблеми та виклики у взаємодії органів місцевого самоврядування з благодійними організаціями

Співпраця МТГ з БО, зокрема з БФ «МХП-Громаді», останніми роками стала одним із ключових інструментів розвитку громади. Благодійна підтримка в громаді охоплює широкий спектр напрямів (соціальний, культурний, освітній, медичний, екологічний, гуманітарний тощо). Завдяки цій взаємодії було реалізовано низку важливих ініціатив, серед яких модернізація освітніх і культурних просторів, створення зон відпочинку та молодіжних центрів, підтримка ветеранів і людей з інвалідністю. Проте, попри очевидні позитивні результати, співпраця з БО залишається нерівномірною та супроводжується низкою системних проблем, властивих багатьом громадам України, особливо в умовах воєнного стану.

Аналіз досвіду роботи МТГ із БО дозволяє виділити кілька ключових проблем та викликів. По-перше, це відсутність чіткої нормативної бази для співпраці. Співпраця часто відбувається на основі індивідуальних домовленостей – через листи, меморандуми або усні домовленості. Це, з одного боку, дозволяє швидко реагувати на нагальні потреби, але з іншого – ускладнює довгострокове планування, моніторинг результатів та забезпечення прозорості звітності, особливо коли залучаються кошти кількох партнерів чи донорів. На сьогодні у МТГ відсутнє єдине положення або регламент, який би описував механізми узгодження, моніторингу й оцінювання спільних проєктів. Громада поки не веде єдиний реєстр проєктів, не збирає дані про їх соціальний

ефект, охоплення цільових груп, подальшу сталість чи економію коштів місцевого бюджету, бракує регулярного збору статистики, анкетування учасників, звітів про результати. Без такого документа результати співпраці залишаються розмитими і не завжди зрозумілими. Це призводить до того, що успішні ініціативи є радше окремими випадками, а ніж частиною єдиної, послідовної стратегії розвитку громади. Більш того, недосконалість процедур ускладнює демонстрацію своєї спроможності перед новими фондами та зменшує конкурентність громади у міжнародних грантових конкурсах.

По-друге, відсутність належного кадрового забезпечення ОМС. Для ефективної взаємодії з БО потрібні спеціалізовані фахівці з проектного і грантового менеджменту, фандрейзингу, комунікацій та оцінки ефективності. У структурі Миронівської міської ради немає окремого відділу або навіть одного штатного працівника, який би цілеспрямовано і повноцінно займався грантовою діяльністю, комунікацією з благодійниками, підготовкою проектних заявок і звітів. Частину цих функцій беруть на себе працівники відділу освіти, соціального захисту, культури чи економічного розвитку, але ці обов'язки виконуються не професіоналами а як додаткове навантаження до основних обов'язків. Кадрова плінність та відсутність стандартизованих процедур призводять до втрати знань і досвіду, зменшуючи конкурентоспроможність громади на міжнародних та національних грантових конкурсах. У результаті громада інколи втрачає можливість подати заявку на конкурс або не встигає якісно підготувати документацію. Міжнародні донори висувають високі вимоги до проектного менеджменту, тому відсутність кваліфікованих кадрів ускладнює участь громади у престижних грантових програмах і зменшує шанси на залучення ресурсів, у таких випадках МТГ просто складно конкурувати з іншими громадами.

По-третє, відсутність системи оцінювання та моніторингу результатів. Хоча процедура реалізації проектів є прозорою, існує потреба в удосконаленні системи довгострокового моніторингу для вимірювання соціального ефекту інвестицій (наприклад, реальний вплив на рівень здоров'я чи зайнятості). У

громаді за останні роки відбулося багато позитивних змін, про що мова більш докладно йшла у попередньому розділі. Проте громада поки не веде єдиний реєстр проєктів, не збирає дані про їх соціальний ефект, охоплення цільових груп, подальшу сталість чи економію коштів місцевого бюджету, бракує регулярного збору статистики, анкетування учасників, звітів про результати. Брак регулярного збору статистичних даних, анкетування учасників та публічних звітів за показниками результативності ускладнює не лише внутрішнє планування, а й демонстрацію спроможності громади перед потенційними новими фондами. Це суттєво зменшує шанси на успішну участь громади у складних міжнародних грантових конкурсах, де системний підхід до оцінки є обов'язковою вимогою.

По-четверте, надмірна залежність від одного ключового партнера. На сьогодні БФ «МХП-Громаді» є домінуючим донором у структурі благодійних надходжень громади. Безперечно, це сильне партнерство, яке вже забезпечило реалізацію десятків важливих соціальних ініціатив, адже фонд регулярно підтримує громаду у соціальних, освітніх і культурних проєктах, а також сприяє програмам роботи з ветеранами та молоддю. Проте, така концентрація підтримки створює стратегічний ризик. Будь-яка зміна пріоритетів фонду, внутрішня реорганізація або зовнішні економічні умови можуть призвести до несподіваного та суттєвого скорочення обсягів допомоги. Тому стратегічно важливо не лише підтримувати співпрацю з МХП, а й активне залучення інших національних благодійних, громадських та корпоративних фондів, які мають відмінні пріоритети та джерела фінансування, розширювати партнерську мережу як на національному, так і на міжнародному рівнях. Для підвищення фінансової стійкості необхідно активно розширювати мережі донорів, реалізовувати ширший спектр програм за рахунок механізмів співфінансування, коли проєкт підтримується коштами місцевого бюджету, одного національного фонду та одного міжнародного донора.

На відміну від багатьох громад України, які вже мають сформовану мережу кількох стабільних донорів, МТГ поки що переважно орієнтується на

одного ключового гравця. Вважаємо, що подолання цієї залежності є критичним завданням для підвищення фінансової стійкості та забезпечення стабільності залучення зовнішніх ресурсів у довгостроковій перспективі.

По-п'яте, проблеми комунікації та залучення громади. Попри активну публічну роботу в соціальних мережах, спостерігається нерівномірний рівень проінформованості мешканців громади, особливо у віддалених старостинських округах, щодо поточних проєктів, можливостей участі у відкритих конкурсах чи освітніх програмах. Інформаційні потоки часто концентруються навколо адміністративного центру або на порталі БФ. Нерідко місцеві активісти дізнаються про ініціативи вже на етапі їх завершення, або не розуміють чітких механізмів подачі власних ідей та пропозицій. Це мінімізує їх можливість вплинути на формування проєкту чи взяти у ньому участь. Окрім того, відсутність прозорих і зрозумілих каналів зворотного зв'язку та подачі проєктних ідей знижує рівень громадської участі, особливо серед молоді і вразливих груп населення. Це обмежує охоплення партнерських проєктів усією територією громади і зменшує їх потенційний соціальний ефект.

З огляду на викладене, ми вважаємо, що для максимізації результативності співпраці з БО МТГ необхідно не просто посилити інформування, а й інституціоналізувати механізми двосторонньої комунікації, забезпечуючи прозорі й інклюзивні процедури для подачі ідей, обговорення пріоритетів та отримання зворотного зв'язку від усіх мешканців громади.

По-шосте, відсутність сталості та постпроєктної підтримки. Сталість визначається як здатність проєкту чи ініціативи продовжувати функціонувати, приносити користь та досягати поставлених цілей після завершення зовнішнього фінансування.

Значна кількість благодійних ініціатив реалізується у форматі «проєкт-подія» (project-event). Цей підхід фокусується виключно на створенні або проведенні чогось нового (наприклад, будівництво майданчика, закупівля обладнання, проведення тренінгу) без належного забезпечення його життєздатності у майбутньому. Якщо у місцевому бюджеті не передбачено

регулярних статей витрат для підтримки об'єктів, створених за благодійні кошти, ефект навіть найуспішніших проєктів неминуче зменшується з часом. Обладнання виходить із ладу, приміщення потребують ремонту, а початкова мета проєкту втрачається.

Таким чином, для забезпечення сталості інвестицій ОМС необхідно інтегрувати створені за благодійні кошти об'єкти та програми у фінансові плани місцевого бюджету, а також розробити систему оцінки стабільності для підтвердження довгострокової корисності та ефективності використання ресурсів.

По-сьоме, повномасштабна війна. Війна в країні створила низку безпрецедентних викликів, які прямо впливають на характер, обсяг і конкуренцію у сфері взаємодії МТГ з благодійними та донорськими організаціями. Воєнний стан призвів до значного зростання навантаження на соціальну сферу громади, збільшення кількості вразливих груп, необхідність швидкої адаптації освітніх та медичних послуг, потреба у підтримці ветеранів та внутрішньо переміщених осіб. Переорієнтація донорів і зростання загального попиту на допомогу призвели до значного посилення конкуренції між територіальними громадами за обмежені благодійні та грантові ресурси. Мова йде про те, що сьогодні МТГ доводиться змагатися за фінансування з громадами, які розташовані ближче до зони бойових дій (і, відповідно, мають вищий пріоритет для гуманітарної допомоги) або з громадами, які вже мають більший досвід грантової діяльності, більш розвинену інституційну спроможність та якісніші стратегічні документи.

Окрім того, в умовах війни донори висувають особливо високі вимоги до системності, прозорості та стратегічного планування проєктів. Громади, які не мають достатньої кількості затверджених стратегічних документів (стратегій розвитку, секторальних планів, концепцій) або страждають від викликів, описаних вище (відсутність нормативної бази, кадрова недостатність, брак комунікації з населенням), мають менші шанси на успіх.

Отже, аналіз взаємодії ОМС з БО на прикладі МТГ та БФ «МХП-

Громаді», показує, що попри значні результати та вагомий внесок донорів, співпраця все ще залишається нерівною та недостатньо системною. Основною проблемою є відсутність чіткої нормативної та процедурної бази, яка б визначала правила партнерства, механізми узгодження проєктів та порядок моніторингу. Унаслідок цього ініціативи реалізуються ситуативно, без довгострокового планування та сталості. Додатковим викликом є кадровий дефіцит у місцевому самоврядуванні – нестача фахівців із проєктного менеджменту та грантової діяльності значно знижує спроможність громади ефективно залучати ресурси. Відсутність належної системи оцінювання результативності проєктів також послаблює довіру донорів та ускладнює планування майбутніх програм. Серйозним ризиком є залежність громади від одного домінуючого партнера, що робить громаду вразливою у випадку зміни пріоритетів фонду. До цього додаються слабкі комунікаційні канали, нерівномірне інформування мешканців та брак ініціатив «знизу», що зменшує соціальну ефективність підтримки. Умови воєнного часу лише посилюють ці проблеми, збільшуючи конкуренцію між громадами за ресурси та підвищуючи вимоги донорів до прозорості й інституційної спроможності місцевої влади.

3.2. Удосконалення механізмів співпраці для розвитку громади

Враховуючи окреслені проблеми, що виникають у процесі взаємодії ТГ з БО особливої актуальності набуває необхідність формування більш ефективних, прозорих та прогнозованих механізмів співпраці. Саме розвиток таких механізмів визначає спроможність громади не лише залучати додаткові ресурси, а й забезпечувати стратегічний розвиток, соціальну стійкість та довгострокову результативність партнерських ініціатив. На тлі позитивного досвіду співпраці, який Миронівка вже накопичила, громада має всі передумови перетворитися на один із найуспішніших прикладів організації

партнерських відносин із благодійним сектором у регіоні. Проте для цього необхідно вийти за рамки ситуативної взаємодії та перейти до системного управління партнерськими відносинами, що передбачає формалізацію процедур, підвищення інституційної спроможності та розширення мережі зовнішніх контактів.

Одним із ключових напрямів удосконалення механізмів співпраці для розвитку громади є посилення інституційної взаємодії та систематизація й унормування нормативно-правового забезпечення між ОМС та благодійними структурами. На даний момент більшість спільних проєктів у громадах реалізуються на основі меморандумів або одноразових домовленостей. Це дозволяє швидко реагувати на актуальні потреби, але водночас створює нестачу системності та прозорості. Запровадження комплексного Положення про співпрацю територіальних громад з благодійними, громадськими та донорськими організаціями могло б суттєво вирішити це питання. У документі доцільно передбачити загальні принципи взаємодії, порядок подання ініціатив, механізми внутрішнього узгодження, вимоги до звітності, алгоритм моніторингу реалізованих проєктів та правила проведення оцінювання їхнього соціального впливу [44, с. 323]. Наявність такого нормативного акту створить однакові правила для всіх учасників партнерства, зменшить ризики непорозумінь, підвищить ефективність планування та допоможе донорським організаціям краще орієнтуватися у внутрішніх процедурах громад.

Важливим управлінським рішенням є розробка Стратегії партнерства територіальних громад з благодійними, громадськими та міжнародними організаціями на 2025–2030 роки. Такий документ стане логічним продовженням загальної Стратегії розвитку громад, окресливши середньострокові пріоритети у сфері партнерської діяльності: інфраструктурні напрями, соціальну підтримку, розвиток молоді, ветеранські програми, цифровізацію, екологічні ініціативи та гуманітарні сфери [70, с. 58]. Наявність стратегічного бачення дозволить уникати дублювання проєктів, забезпечувати сталість результатів, узгоджувати дії різних партнерів і вибудовувати

співпрацю таким чином, щоб кожен проєкт працював на досягнення загальних цілей громади.

Суттєвим кроком є також формування стандартів якості та інклюзивності проєктів, реалізованих у партнерстві з благодійними структурами. У сучасних умовах, коли громади все більше працюють із ветеранами, людьми з інвалідністю, зі внутрішньо переміщеними особами та іншими вразливими групами населення, необхідним є запровадження вимог щодо безбар'єрності й інклюзивності інфраструктурних і соціальних ініціатив. Це можуть бути технічні і соціальні критерії, яких повинні дотримуватися всі учасники під час планування реконструкцій, будівництва або впровадження сервісів [67, с. 114]. Переконавши, що наявність таких стандартів зроблять проєкти більш комплексними, відповідними сучасним соціальним викликам та значно підвищать їх довгострокову цінність і перспективність.

Як вже зазначалось у попередньому пункту роботи, для системної роботи з БФ, грантовими програмами й донорами територіальним громадам потрібні висококваліфіковані фахівці, які володіють навичками проєктного менеджменту, аналітики, комунікацій та фінансової звітності. Доцільним рішенням може стати створення окремої посади координатора партнерських проєктів або навіть невеликого сектору/відділу розвитку та залучення інвестицій. Такий підрозділ забезпечував би не лише подання заявок, а й інформаційну підтримку усіх суб'єктів громади, які мають ідеї для проєктів, ведення реєстру ініціатив, моніторинг виконання меморандумів, комунікацію з фондами, підготовку аналітичних матеріалів та організацію публічних звітів [67, с. 116]. Ми думаємо, що створення такого спеціалізованого підрозділу дозволить у разі збільшити кількість проєктів, які громади зможуть якісно готувати, подавати та супроводжувати протягом року, тим самим значно підвищивши ефективність використання зовнішніх ресурсів.

Не менш важливим напрямом удосконалення механізмів співпраці для розвитку громади є створення єдиної системи моніторингу ефективності та оцінювання спільних проєктів. На наш погляд, для підвищення прозорості й

довіри між учасниками партнерства необхідно запровадити єдину систему оцінювання результативності спільних проєктів. Мова йде, насамперед, про чітке визначення кількісних та якісних показників, що відображають саме довгостроковий соціальний вплив (наприклад, не лише «відкрито майданчик», а «збільшення відвідуваності спортивних секцій на X%», «скорочення витрат лікарні на Y%»). Нині окремі ініціативи оцінюються постфактум, часто лише за формальними критеріями. Проте міжнародна практика свідчить, що донори надзвичайно цінують системний підхід до оцінювання результативності. Відповідно доцільно розробити набір кількісних та якісних показників, що дозволять вимірювати соціальний, економічний, управлінський та інституційний ефекти реалізованих проєктів [67, с. 116]. Наприклад, соціальні індикатори можуть включати рівень задоволеності бенефіціарів, кількість осіб, охоплених ініціативою, зміну рівня доступності соціальних послуг. Економічні показники – обсяг залучених інвестицій, економію бюджетних коштів, створення нових робочих місць, підвищення енергоефективності. Інституційні – розширення мережі партнерів, кількість підписаних угод, кількість тренінгів або консультацій для громадських активістів. Запровадження такої системи дозволить громадам демонструвати донорам не лише процес, а і результат, що серйозно підвищить їх конкурентоспроможність.

Результати моніторингу доцільно щорічно узагальнювати у публічному звіті про стан реалізації партнерських проєктів, який буде розміщуватися на офіційному веб сайті відповідної громади. Переконанні, що така практика сприятиме прозорості, посиленню суспільної довіри та залученню більшої кількості мешканців громад до участі у плануванні та реалізації проєктних ініціатив.

Особливої уваги заслуговує питання розширення партнерської мережі. Більшість територіальних громад в Україні значною мірою залежить від одного основного партнера. І хоча така співпраця у переважній більшості є результативною, надмірна залежність створює ризики для довгострокового розвитку. Тому, як підкреслює А.В. Осипов у своєму дисертаційному

дослідженні «Місце та роль самоврядних процесів у демократизації сучасного українського суспільства», важливо активізувати діяльність громад із залучення нових національних та міжнародних донорів, брати участь у програмах державної підтримки, ініціативах міжнародних інституцій, конкурсах грантів і партнерських платформах [43, с. 12]. Додатковим кроком може бути створення цільового фонду розвитку кожної окремої громади, який стане гнучким інструментом для акумуляції благодійних внесків та грантових ресурсів. Позитивний досвід співпраці з БФ «МХП-Громаді» може використовуватися як репутаційний аргумент при зверненні до міжнародних організацій та структур, що підтримують громади у сфері освіти, енергоефективності, соціальних послуг і ветеранської підтримки.

Одним із перспективних напрямів удосконалення взаємодії ОМС з БО є розвиток міжмуніципального партнерства. Спільні ініціативи з сусідніми громадами можуть охоплювати туристичні та культурні проекти, екологічні програми, створення ветеранських сервісів чи комплексне відновлення інфраструктури. Такі кооперативні заявки виглядають для донорів значно привабливішими, адже мають ширший територіальний ефект, більшу масштабність і демонструють системний підхід до вирішення проблем [35, с. 24]. Це підвищує шанси отримання фінансування та сприяє формуванню довгострокових партнерських відносин.

Ще одним важливим напрямом удосконалення співпраці між ОМС та БО є посилення комунікації та активне залучення громадськості. Регулярні публічні консультації, зустрічі з мешканцями, стратегічні сесії, обговорення пріоритетів розвитку у старостинських округах, а також освітні заходи для молоді, активістів та ініціативних груп сприятимуть формуванню культури діалогу та партнерства [33, с. 104]. Такий підхід підвищує рівень довіри, забезпечує інклюзивність процесів ухвалення рішень і дає можливість мешканцям впливати на формування проектів, що фінансуються БФ.

Важливим напрямом підвищення ефективності партнерської взаємодії є розвиток сучасних цифрових інструментів. Створення єдиної електронної

платформи або бази партнерських проєктів, де буде систематизовано інформацію про всі діючі та завершені ініціативи, їх терміни, бюджети, партнерів і досягнуті результати, забезпечить вищий рівень відкритості та доступності даних для мешканців громади. Такий цифровий ресурс стане не лише засобом інформування населення, а й важливим інструментом внутрішнього управління допоможе уникати дублювання проєктів, підвищить якість планування, сприятиме координації між ОМС, БФ та іншими стейкхолдерами. Ми думаємо, що у перспективі це дозволить громадам працювати системніше, демонструвати донорським організаціям свою спроможність та забезпечувати довгострокову сталість партнерських ініціатив [7, с. 22].

Таким чином, враховуючи вищевикладене можна узагальнити, що удосконалення взаємодії ОМС з БО є важливою умовою підвищення спроможності громад та ефективного залучення зовнішніх ресурсів. Для переходу від епізодичної допомоги до системного партнерства необхідно формалізувати механізми співпраці, розробити чітку нормативну основу та інтегрувати проєктну діяльність у стратегічне планування. При цьому підсилення кадрової спроможності підвищить якість підготовки заявок, моніторингу й оцінювання проєктів. Розвиток міжмуніципального співробітництва, розширення кола партнерів і спільні ініціативи з сусідніми громадами підвищать шанси на успішне залучення донорського фінансування та дозволять реалізовувати масштабніші програми. У свою чергу, налагодження комунікацій з громадськістю та використання цифрових інструментів забезпечать відкритість, кращу координацію та активнішу участь мешканців громад у плануванні місцевих ініціатив.

Висновки до Розділу 3

Аналіз співпраці ОМС із БО на прикладі взаємодії МТГ та БФ «МХП-Громаді» свідчить, що, попри значний внесок фонду, партнерство лишається несистемним і нерівним. Головною проблемою є відсутність чіткої нормативної та процедурної бази, яка б регламентувала узгодження, реалізацію та моніторинг проєктів. Через це ініціативи часто мають ситуативний характер і не спираються на довгострокове планування. Ситуацію ускладнює кадровий дефіцит у громаді, зокрема нестача фахівців із проєктного менеджменту та грантової діяльності, що знижує її здатність ефективно залучати ресурси. Недостатній рівень оцінювання результативності проєктів і слабкі комунікації з мешканцями впливають на прозорість співпраці та обмежують громадську участь. Додатковим ризиком є залежність від одного домінуючого партнера, що робить громаду вразливою до змін його стратегічних пріоритетів. Умови воєнного часу лише загострюють ці виклики, збільшуючи конкуренцію за ресурси та підвищуючи вимоги донорів до інституційної спроможності місцевої влади.

Удосконалення взаємодії ОМС із БО є ключовою умовою зміцнення спроможності громад і підвищення ефективності залучення зовнішніх ресурсів. Для переходу від разових ініціатив до сталого партнерства необхідно формалізувати механізми співпраці, створити чітку нормативну базу та інтегрувати проєктну діяльність у стратегічні документи громади. Важливим є й посилення кадрового потенціалу, що покращить підготовку заявок, моніторинг та оцінювання результатів. Розвиток міжмуніципального співробітництва та розширення партнерських мереж підвищить шанси на донорську підтримку й дозволить реалізовувати масштабніші ініціативи. Посилена комунікація з громадськістю та використання цифрових інструментів забезпечать більшу відкритість, координацію та залученість мешканців.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджено співробітництва ОМС та БО на прикладі МТГ та БФ «МХП-Громаді» та сформульовано наступні висновки:

1. Співробітництво ОМС та БО є партнерською взаємодією, спрямованою на реалізацію соціально значущих ініціатив і підвищення якості життя населення. Така співпраця ґрунтується на об'єднанні ресурсів, досвіду та організаційних можливостей обох сторін. Вона є не просто бажаною, а стратегічно необхідною умовою для сталого розвитку територіальних громад, особливо в умовах обмежених ресурсів та соціальних викликів, зокрема під час воєнного стану. У таких обставинах БО відіграють ключову роль у наданні гуманітарної допомоги, підтримці населення та сприянні відновленню місцевої інфраструктури.

Законодавчу основу співробітництва ОМС та БО становлять законодавчі та підзаконні нормативні акти, які визначають правовий статус суб'єктів співпраці, порядок укладання угод, умови фінансування, напрями спільної діяльності тощо. Водночас ефективність такої взаємодії значною мірою забезпечується організаційними формами – створенням робочих груп, дорадчих рад, систематичним моніторингом, звітністю та громадським контролем.

Таке співробітництво реалізується через різноманітні механізми, які забезпечують досягнення спільних соціально-економічних цілей. Основними серед них є: грантове фінансування, що дозволяє залучати додаткові ресурси; соціальні програми, спрямовані на вирішення суспільно важливих проблем; партнерські ініціативи, орієнтовані на довгостроковий розвиток громади; інформаційна взаємодія та волонтерська діяльність, що сприяють активізації громадян. Ефективність цих механізмів залежить від узгодженості дій сторін, прозорості управлінських процесів і чіткого визначення спільних пріоритетів.

2. МТГ характеризується збалансованим поєднанням міського та

сільського способу життя, має помітний потенціал для сталого розвитку завдяки комбінації природних ресурсів, розвиненого агропромислового сектору та наявності значущих партнерів, зокрема МХП і БФ. Проте для зниження вразливості та забезпечення сталого зростання необхідні заходи з диверсифікації економічної бази, посилення інвестицій у людський капітал та інфраструктуру, а також прозора стратегія використання зовнішніх партнерських ресурсів (гранти, соціальні інвестиції).

3. Діяльність БФ «МХП-Громаді» має значний вплив на соціально-економічний розвиток МТГ. Діяльність цього фонду – це стратегічний підхід до розвитку, який перетворює громаду на згуртований, спроможний і сучасний простір для життя та самореалізації. Протягом останніх років були реалізовані сотні проєктів у ключових сферах – від освіти та медицини до спорту та підтримки ветеранів. Кожен із них є результатом ефективної співпраці за моделлю «Бізнес – Влада – Громада», що є унікальним прикладом для всієї України, забезпечує довгостроковий розвиток території, зростання довіри населення до місцевої влади та активізацію участі громадян у прийнятті управлінських рішень.

4. Публічно-приватне партнерство між МТГ та БФ «МХП-Громаді» є одним із найефективніших та найадаптивніших механізмів стимулювання розвитку територій. Воно створює основу для сталого економічного зростання, соціальної стабільності та підвищення якості життя мешканців громади. Безпосередньо завдяки реалізації спільних програм і проєктів підвищено рівень соціальної згуртованості населення; зміцнено економічну базу громади через розвиток малого бізнесу; модернізовано соціальну та транспортну інфраструктуру; покращено екологічний стан території; посилено кадровий потенціал і управлінську спроможність ОМС. Вважаємо, що, досвід МТГ може бути рекомендований як модель взаємодії МС з бізнесом та благодійним сектором для забезпечення сталого розвитку інших громад.

5. Аналіз взаємодії ОМС з БО на прикладі МТГ та БФ «МХП-Громаді», показує, що попри значні результати та вагомий внесок донорів,

співпраця все ще залишається нерівною та недостатньо системною. Умови воєнного часу лише посилюють проблеми співробітництва, збільшуючи конкуренцію між громадами за ресурси та підвищуючи вимоги донорів до прозорості й інституційної спроможності місцевої влади. Зважаючи на це, перспективи розвитку взаємодії ОМС з БО пов'язані передусім із переходом від фрагментарної співпраці до системного партнерства, заснованого на прозорих і формалізованих механізмах. Рекомендується створити чітке нормативне підґрунтя такої взаємодії, закріпити процедури партнерства й інтегрувати проєктну діяльність у стратегічне планування розвитку громади. Важливим напрямом удосконалення є підвищення кадрової спроможності ОМС, що забезпечить якісну підготовку заявок, ефективний моніторинг та оцінювання реалізованих ініціатив. Перспективним є також розвиток міжмуніципального співробітництва, розширення мережі партнерів і впровадження спільних проєктів з сусідніми громадами, що дасть можливість залучати більше донорських ресурсів та реалізовувати масштабні програми. Посилення комунікації з громадськістю та активне використання цифрових інструментів сприятимуть відкритості, підзвітності й залученню мешканців до планування місцевих ініціатив. Переконанні, що у комплексі ці заходи дадуть змогу сформувати стійку, прозору й ефективну модель партнерства ОМС і БО, що сприятиме довгостроковому розвитку та підвищенню спроможності громад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптивний спорт для ветеранів: у Миронівці відкрили простір для реабілітації та реінтеграції [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhpgromadi.org.ua/blog/adaptyvnyi-sport-dlia-veteraniv-u-myronivtsi-vidkryly-prostir-dlia-reabilitatsii-ta-reintehratsii/>.
2. Активності по напрямку «Громадське здоров'я» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhpgromadi.org.ua/activity/hromadske-zdorov-ia/>.
3. Активності по напрямку «Екологія і енергоефективність» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhpgromadi.org.ua/activity/ekolohiia-i-enerhoefektyvnist/>.
4. Активності по напрямку «Соціальний капітал» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhpgromadi.org.ua/activity/liudskyi-kapital/>.
5. Активності по напрямку «Спроможна громада» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhpgromadi.org.ua/activity/spromozhna-hromada/>.
6. Батанов О.В., Кравченко В.В. Місцеве самоврядування як інститут громадянського суспільства: муніципально-правові проблеми взаємодії та функціонування. 2018. Аспекти публічного правління. Том 6. № 6-7. С. 45-53.
7. Бачинський А.А. Напрями вдосконалення владної децентралізації в умовах воєнного стану. Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні: збірник тез XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 7 грудня 2023 р.). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2023. С. 21-23.
8. Благодійна організація «БФ «МХП-Громаді» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/39832275/?utm_source=chatgpt.com.
9. Бойчук М.А. Влада і громадянське суспільство: механізми взаємодії: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.01 «Теорія і історія політичної науки». К., 2007. 20 с.

10. Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51. Ст. 572.
11. В Миронівці назвали переможців конкурсу соціальних ініціатив [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://obukhiv.info/news/v-mironivtsi-nazvali-peremozhtciv-konkursu-sotcialnikh-initciativ/>.
12. Взаємодія органів місцевого самоврядування з інститутами громадянського суспільства: Методичні рекомендації у сфері відкритого урядування. К.: Асоціація міст України, 2023. 55 с.
13. Висоцька С.М. Удосконалення діалогу органів влади і громадськості на регіональному рівні. Державне управління: теорія та практика. 2012. №2. С. 17-21.
14. Відкриття багатофункціонального спортивного майданчика в м. Миронівка [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=SrySdB9iqII>.
15. Відкриття класу безпеки в Миронівському академічному ліцеї № 2 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=6mEcDIYbR8o>.
16. Відокремлений структурний підрозділ «Маслівський аграрний фаховий коледж ім. П.Х. Гаркавого Білоцерківського національного аграрного університету» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://matbnau.in.ua/>.
17. Деякі питання отримання, розподілу, використання та обліку гуманітарної допомоги для задоволення потреб енергетики в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2022 р. № 824 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/824-2022-%D0%BF#Text>.
18. Деякі питання пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2023 р. № 953 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/953-2023-%D0%BF#n84>.
19. Доступ до ліків у селах: на Київщині триває соціальний проєкт

«Доступна аптека» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://unn.ua/news/dostup-do-likiv-u-selakh-na-kyivshchyni-tryvaie-sotsialnyi-proiekt-dostupna-apteka>.

20. Дробуш І.В. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: сучасний стан та перспективи. Часопис Національного університету «Острозька академія». 2018. № 2 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18divstp.pdf>.

21. Дяченко М.І., Коваленко Г.О. Взаємодія органів місцевого самоврядування та органів державної влади з громадкістю регіону. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 3 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/3_2018/37.pdf.

22. Євтушенко О.Н., Лушагіна Т.В. Місцеве самоврядування в Україні: теорія та практика становлення: Навч. посіб. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 316 с.

23. Житник М.М. Благодійність в інституціональному полі громадянського суспільства. Вісник НТУУ «КПІ». 2016. Вип. 2. С. 3-9.

24. За підтримки БФ «МХП-Громаді» музейники відтворили та оцифрували стародавній одяг Київщини [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhpgromadi.org.ua/blog/za-pidtrymky-bf-mkhp-hromadi-muzeinyku-vidtvoryly-ta-otsyfruly-valy-starodavnii-odiah-kyivshchyny/>.

25. Звіт про виконання бюджету Миронівської міської територіальної громади за 2024 рік [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://myronivka-mrada.gov.ua/news/1739878126/?utm_source=chatgpt.com.

26. Ібрагімова А.А. Державна політика побудови спроможних територіальних громад в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 «Місцеве самоврядування; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України, Львів. регіонал. ін-т держ. управління. Львів, 2015. 242 с.

27. Колтун В.І., Палмарчук Т.А., Луценко Л.О. Організаційно-фінансовий механізм удосконалення міжрегіонального співробітництва в умовах післявоєнного відновлення України. Вісник Київського національного

університету імені Тараса Шевченка. Серія: Державне управління. 2025. Т. 20, № 2. С. 16-24.

28. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254/96. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

29. Кравченко В.В. Органи місцевого самоврядування: теоретичні підходи до визначення поняття. Правничий вісник Університету «КРОК». 2011. Вип. 10. С. 4-10.

30. Кравченко В.В., Пітцик М.В. Муніципальне право України: Навч. посіб. К.: Атіка 2003. 672 с.

31. Кривенко Ю.В. Громадянське суспільство та благодійність: взаємодія з органами влади [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f12461f9-0ebf-408e-955b-b9a04c5534f5/content>.

32. Лопушинський І.П., Філіппова В.Д., Плющ Р.М. Механізми забезпечення сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. Вісник Херсонського національного технічного університету. 2022. № 4(83). С. 154-160.

33. Лотюк О.С. До проблеми розуміння функцій громадянського суспільства. Право і громадянське суспільство. 2013. № 2. С. 96-103.

34. Любченко П.М. Муніципальне право України: Підручник. Х.: Право, 2019. 512 с.

35. Малаш С.М. Проблематика взаємовідносин між органами виконавчої влади та громадськістю. Державне управління: теорія та розвиток. 2017. № 9. С. 21-27.

36. Миронівська громада Миронівського району, Київська область [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://gromada.info/gromada/myronivska/>.

37. Михайловська К.В. Місцеве самоврядування як форма народо-владдя: особливості інституційної моделі в Україні: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02; Одеська національна юридична академія. О., 2009. 19 с.

38. Мішина Н.В., Волкова Д.Є. Ефективне місцеве самоврядування: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня магістра Центрі підготовки магістрів публічної служби і професійних суддів у Національному університеті «Одеська юридична академія» в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2025. 89 с.

39. Мунько А.Ю., Лі Д.В., Тагачін М.К. Особливості організації взаємодії органів місцевого самоврядування з громадянами в умовах воєнного стану в Україні. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2024. № 14 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2024-14-02-07/2024-14-02-07>.

40. МХП-Громаді [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhpgromadi.org.ua/>.

41. Національний інститут раку [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=1092892469503768&id=100063490751325.

42. Невелике містечко з великими спортивними досягненнями [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=lqRGRSMOwIE>.

43. Осипов А.В. Місце та роль самоврядних процесів у демократизації сучасного українського суспільства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси»; Одес. нац. юрид. акад. Одеса, 2008. 17 с.

44. Павлович-Сенета Я.П., Лозинський Ю.Р. Становлення та перспективи розвитку місцевого самоврядування в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2025. Вип. 90. Ч. 1., с. 321-326.

45. Питання надання гуманітарної та іншої допомоги цивільному населенню в умовах воєнного стану в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2022 р. № 220 [Електронний ресурс]. Режим доступу:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-2022-%D0%BF#Text>.

46. Повідомлення про оприлюднення проєкту документа державного планування та звіту про стратегічну екологічну оцінку «Стратегія розвитку Миронівської міської територіальної громади на 2025-2035 роки» [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://myronivka-mrada.gov.ua/news/1734952949/?utm_source=chatgpt.com.

47. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 13-17. Ст. 112.

48. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5073-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 25. Ст. 252.

49. Про державні цільові програми: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1621-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 25. Ст. 352.

50. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 13. Ст. 91.

51. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314.

52. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>.

53. Про Концепцію державної регіональної політики: Указ Президента України від 25 травня 2001 р. № 341/2001 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/2001>.

54. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 47-50. Ст. 120.

55. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.

56. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2019. № 18. Ст. 73.
57. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 червня 2014 р. № 1508-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. № 34. Ст. 1167.
58. Проект «Кіно заради перемоги!» отримав одну з найпрестижніших у світі нагород з комунікацій SABRE Awards [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://myronivka-mrada.gov.ua/news/1679914235/>.
59. Публічне управління: термінол. слов. / уклад.: В.С. Куйбіда, М.М. Білинська, О.М. Петроє та ін.; за заг. ред. В.С. Куйбіди, М.М. Білинської, О.М. Петроє. К.: НАДУ, 2018. 224 с.
60. Роби своє [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://doyourbusiness.com.ua/>.
61. Родина Наталії та Віктора Шевченків отримала ключі від нового житла в м. Миронівка Київської області [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mhp.com.ua/uk/press-releases/zhytlo-dlya-dytbudynku-simejnogo-typu>.
62. Саханенко С.С. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування і територіальної організації влади та шляхи їх удосконалення. Актуальні проблеми державного управління. 2014. Вип. 2. С. 187-196.
63. Серьогіна С.Г. Удосконалення місцевого самоврядування в Україні в умовах демократизації та консолідації суспільства. Вісник Національної академії правових наук України. 2014. № 2. С. 107-115.
64. Сила сонця: нове життя Миронівської громади [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://fakty.com.ua/hromady/project/252/>.
65. Сопроненков І.Г., Холащинський К.І. Теоретичні аспекти формування механізмів ефективною взаємодії бізнесу та органів влади. Публічне урядування. 2024. № 4(41). С. 57-68.
66. Соха С.С. Правові аспекти організації інституту місцевого самоврядування в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення. Право та державне управління. 2024. № 3. 43-50.

67. Сторонянська І.З. Особливості та проблеми здійснення громадського контролю виконання місцевих бюджетів територіальних громад. Світ фінансів. 2020. Вип. 4. С. 103-117.

68. Стратегії співпраці: як ОГС та ОМС об'єднують зусилля для відбудови України [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://iaa.org.ua/articles/strategiyi-spiivpraczi-yak-ogs-ta-oms-obyednuuyut-zusylyya-dlya-vidbudovy-ukrayiny/>.

69. Стратегія розвитку Миронівської територіальної громади на період 2025–2035 років [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://myronivka-mrada.gov.ua/strategiya-20252035-15-00-56-25-11-2024/?utm_source=chatgpt.com.

70. Ткачук А.Ф., Кашевський В.В., Мавко П.М. Стратегічне планування у громаді (навчальний модуль). К.: ІКЦ «Легальний статус», 2016. 96 с.

71. У Миронівському ліцеї запрацював унікальний освітній простір «Free time» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://obukhiv.info/news/u-mironivskomu-litcei-zapratciuvav-unikalnii-osvitnii-prostir-free-time/>.

72. Федоренко В.Л., Чернеженко О.М. Конституційні моделі місцевого самоврядування у країнах-членах ЄС, Швейцарії та Україні: Монографія. К: Видавництво Ліра-К, 2017. 288 с.

73. Час діяти, Україно! [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://timetoact.com.ua/>.

74. Шаульська Г.М. Публічне управління та трансформації української моделі громадянського суспільства. Аспекти публічного управління. 2021. № 9 (1). С. 35-43.

75. Шпуганич І.І. Благодійні організації як суб'єкти цивільного права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль, 2018. 214 с.